

АҚОРДА

МЕМЛЕКЕТТІЛІК ДӘСТҮРІ ЖАҢҒЫРҒАН КҮН

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Республика күніне арналған салтанатты жиында сөз сөйледі.

— Қымбатты отандастар! Ұлық мерекеміз — Республика күні баршаңызға құтты болсын! Бұл — бүкіл халқымыз үшін мән-мағынасы ерекше және қастерлі мейрам! 25 қазанда ақжолтай құжат — Қазақстанның Егемендігі туралы декларация қабылданды. Дәл сол күні ұлт жылнамасының жаңа кезеңі басталды. Көп ұзамай өз алдына дербес ел атандық. Тарихи әділдік орнап, қасиетті қазақ жеріне Тәуелсіздіктің алтын қазығы қағылды. Сондықтан бұл күнді Ұлы даладағы мемлекеттілік дәстүрі қайта жаңғырған күн деп айтсақ, артық емес.

Биыл біз ұлттық мерекені ел Тәуелсіздігінің 35 жылдығы қарсаңында атап өтіп жатырмыз. Қазақстан осы мемлекет тарихының мерейлі межесіне қарқынды дамып келе жатқан, әлем қауымдастығының құрметіне ие болған ел ретінде жетіп отыр.

Халқымыз егемендік жылдарында көптеген белесті абыроймен еңсерді. Ұлттық болмысымыздың

мызғымас нышандары — мемлекеттік рәміздеріміз бекітілді. Көк Туымыз Біріккен Ұлттар Ұйымының төрінде желбіреді. Ұлттық қаржы жүйесі құрылды. Мемлекеттік шекарамыз шегенделді. Қасиетті Сарыарқаның төрінде, бұрынғы ескі қаланың орнында бүкіл дүние жүзін таңғалдырған, әлем мойындаған жаңа елордамыз — Астананың іргесі қаланды. Біз бірлігімізді бекемдеп, жер жүзіне бейбітшілік бесігі ретінде танылды, — деді Президент.

БІРТҰТАС ҚОҒАМ ҚАҒИДАТЫ

Мемлекет басшысы осы тұста біртұтас қоғам болып Әділетті Қазақстанды құру ісі қолға алынғанын айтты.

— Әділеттілік қағидаттарын халқымыз арасында дәріптеп жатырмыз. Шын мәнінде, әділеттілік ең жоғары рухани құндылық десек дұрыс болады. Жаңа партияға «Әділет» атауын бердік. Біз тарихи үрдістерге әділетті көзбен қарап,

әділ баға беруіміз керек. Сондықтан Егемен Қазақстанның негізін қалауға, оның өте күрделі экономикалық жағдайда дамуына, еліміздің көптеген тарихи жетістікке қол жеткізуіне зор үлес қосқан Тұңғыш Президент Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың есімі ешқашан ұмытылмайды деп ойлаймын. Себебі, бұл — әділетке сай келетін мәселе.

Қазақта «Ынтымақ — мызғымас қорған» деген сөз бар. Біз — болашаққа үлкен үмітпен, зор сеніммен қарайтын ұлтпыз. Шын мәнінде, біз татулық пен тұрақтылықтың арқасында сан түрлі сынақтан сүрінбей өттік. Ел игілігін еселеп, өркениетіміздің өрісін кеңейттік. Біртұтас ұлт ретінде түбегейлі өзгерістерді табысты жүзеге асырдық. Ең бастысы, халқымызға айнымас бағдар болатын қастерлі құжат — Конституциямызды біртұтас ел болып қабылдадық.

Тұғырға қонған Конституция көпұлтты жұртымыздың жаңа Жарғысына айналды. Конституцияның әр қағидаты, әр тармағы ел мүддесіне қызмет етуге бағытталған. Еліміздің егемендігі, жеріміздің тұтастығы, азаматтардың заңды құқықтары мен бостандықтары Конституциямызға сәйкес басты құндылықтар деп танылды, — деп атап өтті Қасым-Жомарт Тоқаев.

Президенттің сөзінше, заң мен тәртіпті қамтамасыз ету, жалпыұлттық бірлікті бекемдеу мызғымас қағидат ретінде бекітілді. Білім мен ғылымды, инновацияны, жоғары технологияларды дамыту мемлекеттің стратегиялық міндеті деп көрсетілді. Конституцияда Қазақстанның өткені мен бүгіні, сондай-ақ болашақтағы бейнесі айқындалды.

(Жалғасы 2-3-беттерде)

Мемлекет басшысы NVIDIA компаниясының негізін қалаушы және президенті Дженсен Хуангты қабылдады.

ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ НЫҒАЯ БЕРМЕК

Ақордада өткен кездесуде Президент Қасым-Жомарт Тоқаев NVIDIA басшысы сапарының екіжақты ынтымақтастықты нығайтудағы маңызын атап өтіп, оның отандық жасанды интеллект экожүйесін дамытуға қосқан үлесіне ризашылық білдірді.

— NVIDIA компаниясымен ықпалдастыққа соны серпін беретұрғысынан сапарыңыздың мәні зор. Серіктестігімізді нығайту жолындағы және Қазақстанның игілігі үшін атқарып жатқан еңбегіңізге алғыс айтықым келеді, — деді Мемлекет басшысы.

Қасым-Жомарт Тоқаев цифрландыру мен жасанды интеллектті дамытуды ұлттық басымдық ретінде атады, сондай-ақ биыл елімізде Цифрландыру және жасанды интеллект жылы жарияланғанын еске салды.

Мемлекет басшысы NVIDIA мен Higgsfield компаниялары арасындағы әріптестікті қуаттайды. Оның айтуынша, халқымыз аталған компанияның

отандық технологиялық жобаларға атсалысқанын құп көреді.

NVIDIA жетекшісі Президенттің жаңа өнеркәсіптік революцияның бастапқы кезеңінде Қазақстанды жасанды интеллект елі ретінде өркендету жөніндегі стратегиялық мақсатын жоғары бағалады.

Бұл бастама жасанды интеллектті дамытуға және оны кеңінен енгізуге бағытталған. Бұдан бөлек, компания басшысы Қазақстанды Physical AI әлемдік хабына айналдыруды ұсынды.

— Жасанды интеллектті дамыту үшін, ең алдымен, мол қуат көзі, сондай-ақ ғылым, математика мен технология салаларында білім-білігі жоғары мамандар керек. Осы бағыттардың әрқайсысын дамытуға Қазақстанның әлеуеті жеткілікті, — деді Дженсен Хуанг.

Сондай-ақ ол NVIDIA компаниясының елімізбен ықпалдастығы аясында кейінгі жылдары елеулі табысқа қол жеткізілгеніне, технологиялық компаниялармен байланыстар нығая түскеніне назар аударды.

ПРЕЗИДЕНТ МЕРЕКЕЛІК КОНЦЕРТТІ ТАМАШАЛАДЫ

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Республика күніне арналған «Жаңа дәуір — жаңа белес» атты мерекелік концертке барды.

«Астана Опера» мемлекеттік опера және балет театры сахнасында елімізге танымал әртістер мен шығармашылық жымдар өнер көрсетті.

ДЕКЛАРАЦИЯ — ДЕРБЕСТІК БАСТАУЫ

«Қазақ КСР Мемлекеттік егемендігі туралы» Декларация қазіргі қазақ мемлекеттілігінің саяси-құқықтық негізін қалады. Осынау тарихи құжатта елдің бостандығы, аумақтық тұтастығы, экономикалық мүддесі, халықаралық аренадағы орны заңмен шегеленді.

24 ҚАЗАН 2026 | СЕНБІ

(Басы 1-бетте)

— Ел Конституциясы түбегейлі өзгерістердің жаңа кезеңіне жол ашты. Соның нәтижесінде мемлекеттік билік жүйесі толығымен жаңғырды. Бір палаталы Құрылтай пайда болды. Осылайша, біз «Күшті Президент — ықпалды Парламент, яғни Құрылтай — есеп беретін Үкімет» тұжырымдамасын нақты іске асырдық. Вице-Президент институты құрылды. Қауіпсіздік Кеңесінің құрылымына қажетті өзгерістер енгізілді. Еліміздің жоғары консультативтік мекемесі — Қазақстан Халық Кеңесі өз жұмысын бастады.

Еліміз дүние жүзінде еріктілер, яғни волонтерлер қозғалысына конституциялық мәртебе берген санаулы мемлекеттің бірі атанды. Баршаңызға белгілі, қазіргі дүние жүзінде, осындай күрделі, тұрақсыз, болжамсыз, бұлыңғыр заманда билік жүйесінде мұндай ауқымды өзгеріс мүлде жоқ. Бұл — мемлекетіміз үшін алға қарай үлкен саяси кадам, — деді Мемлекет басшысы.

Қасым-Жомарт Тоқаев қоғамның барлық саласын қамтыған реформалар еліміздің дамуына тың серпін бергеніне назар аударды.

— 2019 жылдан бері экономикамыз 30 пайызға жуық өсті. Жан басына шаққанда жалпы ішкі өнім көлемі 15 мың доллардан асты. «Ұлттық қор — балаларға» жобасы аясында 7 миллион баланың есепшотына 2,5 миллиард доллар қаржы аударылды. Былтыр 20 миллионнан астам шаршы метр тұрғын үй салынды. Бұл — бұрын-соңды болмаған көрсеткіш. Азаматтардың орташа өмір сүру ұзақтығы 76 жасқа жакындады. Дүниежүзілік банктің мәліметіне сәйкес, Қазақстан бұл көрсеткіш бойынша біздің аймақта көш бастап тұр.

Біз ұлттық экономиканың әлеуетін күшейтуге басымдық беріп, баса назар аударып отырмыз. Әлемдегі ең ықпалды елдердің қатарына қосылып, 34-орында тұрмыз. Еліміздің жалпы ішкі өнім көлемі 350 миллиард долларға жетіп келе жатыр. Бұл — Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы шеңберіндегі екінші орын деген сөз, — деді Президент.

Мемлекет басшысы елімізде шағын және орта бизнестің жалпы ішкі өнімдегі үлесі айтарлықтай артып, 40 пайызға жеткенін мәлімдеді.

— Кәсіпкерлеріміз отандық тауар өндірісін ұлғайтып, жаңа іскерлік мәдениеті қалыптасуда. Бүгінде осы салада еліміздегі еңбекке жарамды азаматтардың жартысына жуығы жұмыс істеп жүр. Сондай-ақ біз озық технологияға негізделген өндірісті дамытуға жол аштық. Соңғы бес жылдың ішінде өңдеу өнеркәсібіндегі экспорт көлемі 45 пайыздан асты. Осылайша, Қазақстан индустриясы дамудың жаңа сапалық деңгейіне көтеріліп жатыр.

Кейінгі жылдары теміржол саласын дамытуда соны серпіліс жасадық. Рельстер мен шпалдардан бастап вагондар мен электровоздарға дейінгі қажеттінің бәрін өзіміз өндіре баста-

МЕМЛЕКЕТТІЛІК ДӘСТҮРІ ЖАҢҒЫРҒАН КҮН

дық. Автокөлік шығару ісі де қарқын алды. Жыл сайын конвейерден 150 мыңнан аса жеңіл және жүк көлігі шығады. Экономикадағы барлық стратегиялық салаға қан жүгірді деп айтуға болады, — деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Президент еліміздің өркендеуіне ауқымды шетелдік инвестиция септігін тигізіп отырғанын айтты.

— Соңғы жеті жылдың ішінде тартылған қаражат көлемі 155 миллиард долларға жетті. Түрлі елдерге барып, жоғары деңгейдегі халықаралық іс-шараларға қатысу Қазақстанның саяси беделін нығайтып қана қоймай, зор пайдасын да тигізуде.

Жыл басынан бері жалпы сомасы 60 миллиард доллар болатын 355 коммерциялық келісімге қол қойылды. Осының өзі көп нәрсені аңғартады. Еліміз Еуразияның жетекші көлік-логистика хабы ретінде позициясын нығайта түсті. Әуежайлар, вокзалдар, көпірлер, теңіз айлақтары салынып, жөндеуден өтті. Шекара маңындағы инфрақұрылым жаңғыртылуда. Бұл маңызды жұмыс ары қарай жалғасады.

Жеті жыл ішінде он мыңдаған шақырым автокөлік жолы мен теміржолдар салынып, жөнделді. Еуропа мен Азияның арасын жалғап тұрған көлік, энергетика және цифрлық тораптар Қазақстан арқылы өтіп жатыр. Қазақстан орта держава ретінде әлемдік тәртіптің нығаюына елеулі қосып келе жатқан, дамыған, тұрақты әрі зайырлы мемлекет болып танылды, — деп атап өтті Мемлекет басшысы.

СЫРТҚЫ САЯСАТТАҒЫ МӘРТЕБЕ

Қасым-Жомарт Тоқаев сындарлы және жауапты сыртқы саясаттың арқасында еліміздің әлемдік абырой-беделі артып жатқанын жеткізді.

— Қазақстан төлқұжатының мәртебесі жоғары. Еліміздің азаматтары мен бизнес өкілдері үшін барлық елдің есігі ашық. Сонымен қатар Қазақстан дүние жүзінде болып жатқан түбегейлі цифр-

лық өзгерістерге белсене қатысуда. Елордамызда Alem.ai халықаралық жасанды интеллект орталығы мен заманауи Astana Hub технопаркі жұмыс істейді. IT қызметтердің экспорты 1 миллиард доллардан асты.

Екі суперкомпьютер іске қосылды. Оның игілігін отандық компаниялар мен ғалымдар көріп жатыр. Жақында аса қуатты тағы бір суперкомпьютер пайдалануға беріледі. Жаңадан салынып жатқан дата орталықтар кластері — Деректерді өңдеу орталығының алқабы цифрлық экономиканың

алуға құқылы. Бұл, түптеп келгенде, бірегей әлеуметтік көмек десек, артық болмас.

Сонымен қатар еліміздің әрбір мектебінде барлық бастауыш сынып оқушылары және әлеуметтік жағынан осал топтағы балалар, яғни бір миллион жеті жүз мыңнан астам оқушы ақысыз ыстық тамақ алуда. Елімізде неше түрлі әлеуметтік жеңілдіктер бар, тіпті олардың кейбірі жымқыру негізінде беріліп жатыр. Сондықтан қазір Үкімет бұл мәселені жан-жақты зерттеп, осы жұмыспен айналысуда, — деді Қасым-

берік негізін қалайды. Біз Digital Qazaqstan жалпыұлттық стратегиясын жүзеге асыруды қолға алдық, жасанды интеллект технологиясы қоғамның барлық саласына енгізіледі. Мұның бәрі — цифрлық, басқаша айтқанда, халқымыздың игілігіне қызмет ететін өркендеген мемлекет құруға бағытталған кадам, — деді Президент.

Мемлекет басшысының айтуынша, соңғы жеті жылда әлеуметтік саланы дамытуға 88 триллион теңге қаржы бөлінді. Мұны халықтың әл-ауқатын жақсарту үшін салынған инвестиция деп қабылдаған жөн.

— Қазір барлық аймақта, әсіресе ауылдық жерлер мен шалғай елді мекендерде медициналық қызметтің сапасы артып келе жатыр. 2019 жылдан бері еліміз бойынша 1 259 денсаулық сақтау мекемесі салынды. Конституциямызда ақысыз медициналық көмектің кепілді көлемі туралы айқын жазылды. Еліміздің азаматтары медициналық қызметтің 1 мыңнан астам түрін ақысыз

Жомарт Тоқаев.

Президенттің сөзінше, тағы бір маңызды міндет — білім беру саласын жан-жақты дамыту. Бұл, ең алдымен, жас ұрпақтың жарқын болашағы үшін қажет.

— Осы уақыт аралығында еліміз бойынша 1 483 балабақша ашылды. 1 342 заманауи мектеп бой көтерді. Кейінгі жеті жыл ішінде жастардың жоғары білім алуы үшін жалпы құны 1,5 триллион теңге болатын 655 мыңнан астам оқу гранты бөлінді. Бұл шаралар жас буынның қалаған кәсіпті меңгеруіне, қабілетін ұштауына мүмкіндік береді.

«Егемен елдің еңсесі — биік» деген сөз бар. Біз қасиетті Тәуелсіздігіміздің арқасында түрлі салада толайым табысқа жетіп келеміз. Сондықтан бейбіт күннің кәдірін біліп, мемлекеттімізді күшейте түсу үшін табанды еңбек етуіміз керек.

Мен бүгін еліміздің бірқатар жетістігіне тоқталып өттім. Бірақ қазіргідей құбылмалы әрі бәсекеге толы заманда бейжай, бейқам отыруға мүлдем болмайды. Әлі

көп жұмыс істеуіміз қажет, кемшіліктер мен олқылықтар бар екенін мойындаймыз, оларды жою және түзету үшін Үкімет пен депутаттар және барлық мемлекеттік қызметшілер күш салуы керек, — деді Мемлекет басшысы.

Қасым-Жомарт Тоқаев мемлекетіміздің алдында тұрған нақты міндеттер мен жоспарлар жөнінде келесі аптада Қазақстан халқына Жолдауында толығырақ айтатынын жеткізді.

— Өздеріңіз білесіздер, қазір әлем аса жоғары қарқынмен өзгеруде. Өркениет көшінен қалып қоймау үшін заман талабына сай әрекет ету ұдайы маңызды. Адам капиталын дамыту — еліміздің конституциялық міндеті. Біз саналы, жауапкершілігі мол, ойы ұшқыр, бәсекеге қабілетті, отаншыл және адал азаматтарды тәрбиелеуіміз керек. Бұл — еліміздің өсіп-өркендеуінің кепілі. Отаншылдық, еңбекқорлық, жасампаздық, өзара сыйластық, жанаушылық құндылықтарын кең ауқымда дәріптеп, қоғамымызда жанарған этика қалыптастыруымыз қажет.

Халықаралық ахуалды, соның ішінде дамыған елдерде болып жатқан соңғы оқиғаларды көріп-біліп отырсыздар. Расында, Заң мен Тәртіп сақталмаса, татулық пен ынтымақ болмаса, ешқандай даму, қысқасы, төрт құбыламыз түгел болмайтыны айдан анық. Біз ауызбіршілігімізді сақтап, ортақ мүдде жолында біртұтас қоғам болып еңбек етсек, кез келген белесті бағындырамыз, барлық мақсат-мұратымызға жетеміз. Мен бұған кәміл сенемін, — деді Президент.

Мемлекет басшысы Республика күні күллі халқымыздың басын қосатын, жалпыұлттық сипаты бар бірегей мереке екенін баяндады.

— Егемендік пен Тәуелсіздік — бәрінен қымбат қазынамыз, ең асыл құндылығымыз! Сондықтан мемлекеттігімізді күшейтіп, еліміздің іргесін бекіте түсу — баршаңыздың қасиетті борышымыз. Біз егемендікке ата-бабаларымыздың бойындағы мықты ерік-жігер мен өшпес рухтың арқасында қол жеткіздік. Халқымыз Тәуелсіздік жолында құрбан болған ерлердің, бостандық үшін жанқиярлықпен күрескен тұлғалардың есімін әрқашан жадында сақтайды. Аға буын тар жол, тайғақ кешуден өтсе де, барлық сын-қатерді еңсеріп, ел үшін қажырлы қызмет етті. Халқымыз, әсіресе жастарымыз төл шежіремізді терең танып, оған құрметпен қарай бастады. Бұл — өте жақсы үрдіс.

Шын мәнінде, тарихқа тек біржақты көзқараспен қарауға болмайды. Біздің тарихымыз — ұлы жеңістердің, мәңгілік мұралар мен теңдессіз дәстүрлердің шежіресі. Біздің тарихи деректерге толы даңқты жолымызды жігерлі, табанды, жасампаз тұлғалар жазды. Олардың өмірі мен ұстанымы — жас ұрпаққа үлгі-өнеге. Түптеп келгенде, елдігіміздің

24 ҚАЗАН 2026 | СЕНБІ

тұғырын мемлекетшіл, отаншыл, парасатты, адал, еңбеккор адамдар нығайтады, — деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

МЕРЕЙІ ҮСТЕМ МАРАПАТ

Бұл тұста Президент бірқатар азаматтардың бойында осы құнды қасиеттердің бар екенін айтты. — Солардың бірі «Еңбек Данқы» наградасының толық кавалері — Әбдірашит Қойшыбекұлы Доспанов. Ол әке ізін басып, 40 жылдан астам уақыт металлургия саласында абыройлы жұмыс істеп келе жатыр. Кәсіби шеберлігі мен еңбекке адалдығының арқасында зор табысқа жетіп, елімізді өркендетуге мол үлес қосып жүр. Бүгінде жас мамандарға бағыт-бағдар беріп, оларға өмірлік кәсібінің қыр-сырын үйретуде. Мен бүгін Әбдірашит Қойшыбекұлы Доспановқа «Қазақстанның Еңбек Ері» атағын беру туралы шешім қабылдадым.

Осы мерекелік жиынға төл мәдениетіміздің көрнекті өкілі, белгілі сазгер, ұстаз Алтынбек Қоразбаев қатысып отыр. Оның әндері бірнеше буынның жүрегіне жол тауып, қазақ өнерінің алтын қорына қосылды. Мен бүгін Алтынбек Қоразбаевқа ең жоғары марапат — «Отан» орденін табыстаймын.

Қазір арамызда даңқты альпинист Қазбек Уәлиев отыр. Ол дүние жүзінің ең биік шыңдарын бағындырып, әлемдік альпинизмнің аңызына айналды. Мен Қазбек Шәкімұлының ерен еңбегін ескере отырып, оны ІІ дәрежелі «Барыс» орденімен марапаттауды ұйғардым, — деді Мемлекет басшысы.

Қасым-Жомарт Тоқаев жоғары педагогикалық шеберлігімен, кәсібилігімен және сүйікті ісіне адалдығымен көрінген Наталья Сафиулинаны ерекше атады. Жаңашыл ұстаз ерекше балаларды оқытуда озық тәсілдер енгізіп отыр.

— Мемлекет шын мәнінде инклюзивті қоғам қалыптастыруға үлес қосып жүрген осындай педагогтерді әрдайым қолдайды. Білім беру саласын дамытуға қосқан елеулі үлесі үшін Наталья Викторовна Сафиулинаға «Қазақстанның еңбек сіңірген ұстазы» атағы беріледі.

Сондай-ақ руханиятымыздың өрісін кеңейтуге зор үлес қосып жүрген өнерпаз, танымал опера әншісі Талғат Маратұлы Мұсабаевқа «Қазақстанның халық әртісі» атағы беріледі.

Өнер қайраткерлерімен қатар, мәдениет саласын зерттеген ғалымдардың да еңбегі зор құрметке лайық. Осы орайда, музей ісін дамытуға және тарихи-мәдени мұрамызды сақтауға белсене атсалысып жүрген белгілі өлкетанушы Бауыржан Өзбекәліұлы Жәнібековке «Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері» атағы беріледі. Сонымен қатар ұлағатты ұстаз, өнертанушы ғалым Эльмира Сәкенқызы Сұлтанғалиеваға «Құрмет» ордені табысталады, — деп атап өтті Президент.

Мемлекет басшысы жұмысшы мамандық иелері еліміздің өркендеуіне белсене атсалысып келе жатқанын сөз етті.

— Қазір осы жерде адал еңбегімен зор табысқа жеткен нағыз

еңбек адамдары отыр. Бұл орайда «Астана-Қоғалдандыру құрылысы» мекемесінің қызметкері Дидар Телжанұлын ерекше атап өтуге болады. Осы саладағы игі істер мен Президент ретінде ұсынған «Таза Қазақстан» тұжырымдамасымен тығыз байланысты. Бұл бүкіл елімізге өте қажетті жұмыс деп айтсақ, қате болмайды. Өйткені көшелеріміз таза болмаса, әрбір жерде ағаш пен гүлдер көп егілмесе, азаматтарымыз табиғатқа қамқор болмаса, елімізде жасампаз болмайды. Бұл — анық нәрсе. Бұл — Үкімет болсын, Құрылтай болсын, құқық қорғау мекемелері болсын, жергілікті билік өкілдері мен басқа да мемлекеттік және мемлекеттік емес ұйымдардың, барлық жоғары оқу орындарының, мектептердің ортақ парызы. Басқа сөзбен айтқанда, бұл — жалпыұлттық қозғалыс. Бүгін елордамызды көркейтуге елеулі үлес қосқан білікті маманға «Құрмет» ордені беріледі. Ал «Астана орманы» ұйымында табысты жұмыс істеп жүрген Аманжол Төкенұлы Үйсінбаев «Ерен еңбегі үшін» медалімен марапатталады.

Осы айтулы күнде біз Солтүстік Қазақстан облысының Шал ақын ауданынан келген механизатор Сергей Николаевич Пустыльниковке лайықты құрмет көрсетеміз. Ол отыз жылдан бері ауыл шаруашылығы саласында жемісті жұмыс істеп, жиған тәжірибесін жас буынға үйретіп келеді. Адал еңбегі мен толайым табысы үшін Сергей Николаевич Пустыльников ІІІ дәрежелі «Еңбек Данқы» орденімен марапатталады, — деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Президент еліміздің ұлт саулығын нығайту және зияткер ұрпақ тәрбиелеу ісіне баса мән беріп отырғанын айтты. Ұстаздар мен дәрігерлер қауымына жан-жақты қолдау көрсету және олардың еңбегіне зор құрметпен қарау — маңызды міндет.

— Бүгін аға мейірбике Анар Рахманбекқызы Әбдіқұловаға және ұлағатты ұстаз Сәлима Ибраимқызы Жұмамұратоваға «Шапағат» медалі табысталады.

Қоғамдық келісім — егемендігіміздің мызғымас кепілі. Бүгін ырысты ынтымағымызды нығайту жолында жемісті еңбек етіп жүрген бір топ азаматқа «Ел бірлігі» ордені табысталады. Сонымен бірге бүгін мемлекетімізді көркейтуге белсене атсалысқан, адал еңбегімен көпке үлгі болған 2 мыңнан астам азамат марапатталады. Соның ішінде 270-ке жуық білім-ғылым, денсаулық сақтау саласының қызметкеріне, 473 жұмысшы мамандығы өкілдеріне және 129 еңбек ардагеріне, сондай-ақ 200-ден астам шағын және орта бизнес өкіліне мемлекеттік награда тапсырылады. Бәріңізге құтты болсын!

Еліміздің абыройын асырып жүрген еңбек адамдарына құрмет көрсету — мемлекеттік саясатымыздың өзегі. Мен Республика күні қарсаңында сіздерге және барша отандастарымызға шынайы ризашылығымды білдіремін. Мемлекеттігіміздің мызғымас тұғыры мәңгі болсын! Қастерлі Отанымыз — Қазақстан өсіп-өркендей берсін, — деп түйіндеді сөзін Мемлекет басшысы.

М.ЖАЛҒАСҰЛЫ

ВИЦЕ-ПРЕЗИДЕНТ ҚОҒАМ ҚАЙРАТКЕРЛЕРІН МАРАПАТТАДЫ

Мемлекет басшысының тапсырмасына сәйкес Вице-Президент Ерлан Қарин бірқатар қоғам қайраткеріне, ғылым, білім және мәдениет салаларының өкілдеріне мемлекеттік наградаларды салтанатты түрде табыстады.

Вице-Президент биыл елімізде тарихи маңызы зор өзгерістер болып жатқанын айтты.

— Конституциямызда ұлттық бірегейлігімізді, бірлігімізді, даму мен ілгерілеуге деген ұмтылысымызды айқындайтын құндылықтар мен қағидаттар бекітілген. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Тәуелсіздік пен Егемендік қоғамымыздың негізгі құндылықтары екенін үнемі айтып отырады. Сондықтан Республика күні еліміздің әрбір азаматы үшін айрықша маңызға ие, — деді Ерлан Қарин.

Вице-Президент Мемлекет басшысының жасампаз еңбек культін дәріптеуге, еңбексүйгіштік пен кәсібилік құндылықтарын насихаттауға, жұмысшы мамандықтарының мәртебесін арттыруға ерекше мән беріп отырғанына назар аударды.

Сол себепті биыл Президент Жарлығымен еліміздің дамуына ерекше үлес қосқан 120-дан астам еңбек ардагері, 470-тен астам өнеркәсіп және ауыл шаруашылығы салаларының еңбеккерлері, 150-ге жуық педагог пен ғалым, 120-ға жуық медицина қызметкері, 200-ден астам кәсіпкер және

басқа да азаматтар жоғары мемлекеттік наградаларға ие болды.

Вице-Президент Ерлан Қарин марапат иелерін Мемлекет басшысының атынан алдағы Республика күнімен құттықтап, олардың ел игілігі жолындағы еңбектеріне толайым табыс, бақ-береке тіледі.

ЖЕМІСТІ ЖЕТІ ЖЫЛ

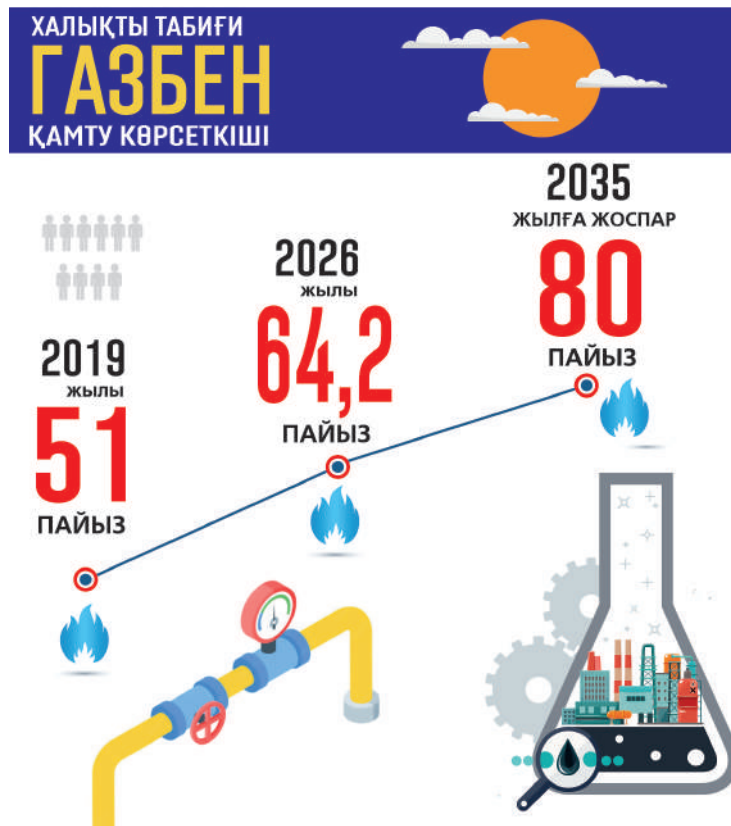
КӨГІЛДІР ОТЫНМЕН ҚАМТУДЫҢ ҚАРҚЫНЫ АРТТЫ

Елімізде соңғы жеті жылда 772 ауылға газ тартылды. Соның арқасында ауыл тұрғындары қыс сайын үйіне көмір мен отын тасымай, көгілдір отынмен жылынып келеді. Энергетика министрлігінің мәліметінше, биыл жыл басындағы жағдайға қарасақ, елдегі газдандыру деңгейі 64,2 пайызға жетіп, 13,1 миллион адам табиғи газ жағып отыр.

А Ербол ТҰРЫМБЕТ

Қазір елдегі газдандырудың ең жоғары деңгейі сол отынды өндіретін батыс өңірлер екені белгілі. QazaqGaz ұлттық компаниясының мәліметінше, Атырау, Батыс Қазақстан және Маңғыстау облыстарында халықты газбен қамту көрсеткіші 100 пайызға жуық. Бұлардан бөлек, Алматы мен Шымкент қалаларында, сондай-ақ Ақтөбе, Жамбыл, Түркістан және Қызылорда облыстарында да көрсеткіш жоғары. Жетісу облысында газдандыру кейінгі жылдары қарқынды жүріп, 67,9 пайызды көрсетті. Талай жылдан бері бұл отынға енді ғана қол жеткізген Астана қаласының да жағдайы жаман емес. Энергетика басқармасының дерегінше, жеке тұрғын үй секторындағы 22 мың үйдің шамамен 20 мыңы газға қосылуға мүмкіндік алған. Осыған байланысты қаланың жалпы газбен қамтылу деңгейі 95 пайыз шамасында бағаланады.

Тек елде газ жағатын үй көбейген сайын жүйенің жүктемесі де артып барады. Оны статистика да көрсетіп отыр екен. Айталық, осыдан шамамен он жыл бұрын елдегі тауарлық газды тұтыну көрсеткіші 13,7 млрд текше метр болса, 2020 жылы 16 млрд, 2022 жылы 19,3 млрд текше метрге жеткен. Ал былтыр ел тұрғын-

дары 21,6 млрд текше метр газ жаққан. Сайып келгенде 8 жылдағы өсім 50 пайыздан асып түсіп отыр.

Мемлекет басшысының тапсырмасына сәйкес, енді газбен қамту көрсеткішін 2035 жылға қарай 80 пайызға жеткізу жоспарланған. Осыған байланысты салалық министрлік арнайы Жол

картасын дайындап жатыр. Әзірге елді газдандыру жұмыстары 2035 жылға дейінгі Бас схема аясында жүзеге асырылып келеді. Бұл бағыт азаматтардың өмір сүру сапасын арттыруға, өңірлердің әлеуметтік-экономикалық дамуын қолдауға және елдің энергетикалық қауіпсіздігін нығайтуға бағытталған.

24 ҚАЗАН 2026 | СЕНБІ

ҚҰРЫЛТАЙ ТӨРАҒАСЫ РЕСПУБЛИКА КҮНІМЕН ҚҰТТЫҚТАДЫ

Бюро отырысында Құрылтай Төрағасы Айбек Дәдебай Құрылтай депутаттары мен Аппарат қызметкерлерін Республика күнімен құттықтап, мемлекеттік наградаларды табыс етті.

Ұлттық мереке қарсаңында Мемлекет басшысының Жарлығымен Құрылтай депутаты Айжан Скакова және Құрылтай Аппаратының бөлім меңгерушісі Азалия Мейірманова «Ерен еңбегі үшін» медальдарымен марапатталды.

Әріптестерін құттықтаған Құрылтай Төрағасы мемлекеттік наградалар олардың кәсіби қызметіне және еліміздің дамуына қосқан елеулі үлесіне берілген жоғары баға екенін атап өтті. Спикер Республика күнінің Қазақстан үшін айрықша маңызына тоқталып, Мемлекеттік егемендік туралы декларацияның қабылдануы еліміздің Тәуелсіздігіне тарихи жол ашқанын айтты.

— Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың бастамасымен

осы айтулы күннің ұлттық мәртебесі қайтарылды. Бұл шешім тарихи жадимызды жаңғырту мен ұлттық сананы нығайтудағы маңызды кадам болды. Бүгінгі таңда Республиканың қазақстандықтарды Тәуелсіздік, бірлік және ел болашағы жолындағы жауапкершілік сынды ортақ құндылықтар төңірегінде біріктіреді. Осы құндылықтарды сақтау және мемлекеттілігімізді одан әрі нығайту — баршамыздың ортақ міндетіміз, — деді Айбек Дәдебай.

Құрылтай Төрағасы депутаттық корпус пен Аппарат қызметкерлерін Ұлттық мерекемен құттықтап, заң шығару жұмысында, Қуатты әрі Әділетті Қазақстанды құруға бағытталған, ел игілігін көздеген жауапты қызметте табыс тіледі.

ЕЛ ДАМУЫНА ЕЛЕУЛІ ҮЛЕС

Басты жалпыұлттық мереке – Республика күні қарсаңында Премьер-министр Олжас Бектенов Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың атынан еліміздің әлеуметтік-экономикалық дамуына елеулі үлес қосқан азаматтарға мемлекеттік наградаларды табыстады.

— Президентіміз Қасым-Жомарт Тоқаевтың басшылығымен бәріміз бір ел болып, ауқымды саяси реформаларды табысты жүзеге асырдық. Егемендіктің берік тұғырына айналған жана Конституциямыз заңды күшіне еніп, мемлекеттік басқару жүйесі түбегейлі қайта жаңғырды. Қазақстан азаматтарының жасампаз рухының арқасында бірегей саяси оқиғаларды жауапкершілікпен әрі жоғары ұйымшылдықпен атқарып, халықтың әлауқатын арттыру үшін аса маңызды бастамаларды қолға алдық, — деп атап өтті Олжас Бектенов.

Премьер-министр еліміздің әрбір маңызды жетістігі өз ісіне шынайы

берілген адамдардың күнделікті еңбегіне байланысты екенін атап өтті. Мемлекеттік наградалар — еліміздің дамуына үлес қосқан азаматтарымыздың қажырлы еңбектеріне деген құрмет пен лайықты бағалаудың көрінісі. Еңбек адамының рөліне және «Адал азамат» құндылықтарына ерекше мән берілді. Бұл идеяның негізінде еңбекқорлық, іскерлік, жауапкершілік пен білімге деген ұмтылыс жатыр. Еліміздің одан әрі дамуы Президенттің Әділетті, Озық, Күшті әрі Таза Қазақстанды құру бағытын жүзеге асыруда барлық қазақстандықтың бірлескен күш-жігерін қажет етеді.

Қазақстан Халық Кеңесінің Төрағасы Ерлан Қошанов Республика күні қарсаңында Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевтың атынан бірқатар қазақстандыққа мемлекеттік награда тапсырды. Осы күні Халық Кеңесі жанынан құрылған «Бірлік» қоғамдық тобының алғашқы отырысы да өтті. Бұл алаң конституциялық органның құрамына енген, еліміздің барлық өңіріндегі этномәдени бірлестіктердің өкілдерін біріктірді.

ХАЛЫҚ КЕҢЕСІНІҢ ТӨРАҒАСЫ МЕМЛЕКЕТТІК НАГРАДАЛАР ТАБЫСТАДЫ

Қатысушылар алдында сөз сөйлеген Ерлан Қошанов Республика күнінің тарихи маңызын атап өтіп, 25 қазанның егемен Қазақстанның қалыптасуындағы рөлін еске салды.

— Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевтың бастамасымен Республика күні ұлттық мереке мәртебесін қайта алды. Бұл шешім еліміздің дамуындағы жаңа кезеңмен сабақтасты. Егемендігіміздің бастауына жанаша қарап, оның қадірін тереңірек түсінуге жол ашты, — деді Ерлан Қошанов.

Қазақстан Халық Кеңесінің Төрағасы Тәуелсіздік жылдарындағы еліміздің жетістіктеріне тоқталып, Қазақстанның халықаралық беделінің нығайғанын және әлеуметтік-экономикалық өзгерістердің нәтижелерін атап өтті. Оның айтуынша, бүгінде Қазақстан жаһандық мәселелерді шешуге белсенді қатысатын орта держава ретінде танылды.

Соңғы жеті жылда еліміздің экономикасына 155 млрд доллар шетелдік инвестиция тартылды. Жан басына шаққандағы ЖІӨ 15 мың долларға жетті. Осы кезеңде 118 млн шаршы метр тұрғын үй пайдалануға беріліп, 36,3 мың шақырым автомобиль жолы салынып, жөндеуден өтті. 1 300-ден астам мектеп, 1 483 балабақша және 1 259 медициналық мекеме ашылды. 2024 жылы Moody's халықаралық рейтингтік агенттігі Қазақстанға өз тарихындағы ең жоғары кредиттік рейтингті «Тұрақты» болжамымен берді. Бұл рейтинг биыл да расталды.

Мемлекеттің дамуындағы құндылықтық негіздер туралы айта келе, Ерлан Қошанов қоғамдық келісімді нығайтуда маңызды бағдар болып саналатын Мемлекет басшысының «Бірлігіміз — әралуандықта» қағидатына назар аударды.

— Бірлік дегеніміз — әртүрлі бола отырып, бір-біріміздің тарихымызды құрметтеу және еліміздің болашағы үшін ортақ жауапкершілікті сезіну. Бұл бірлікті одан әрі нығайтып, еліміздің ынтымағын арттыру үшін ортақ адамгершілік құндылықтарға сүйену маңызды, — деді Ерлан Қошанов.

Халық Кеңесі Төрағасының айтуынша, бұл құндылықтар Мемлекет басшысының заңға құрмет, әділдік және ел болашағы үшін

жауапкершілік қағидаттарына негізделген «Заң және тәртіп», «Адал азамат» және «Таза Қазақстан» бастамаларымен үндеседі.

Одан әрі Ерлан Қошанов этномәдени бірлестіктердің қоғамдық сенімді нығайтуға, этносаралық келісімді сақтауға және Президент бастамаларын ілгерілетуге қосып отырған үлесіне назар аударды. Оның айтуынша, Халық Кеңесі жанынан құрылған «Бірлік» тобы өзара іс-қимылды кеңейтіп, бірлестіктер өкілдерін жалпыұлттық мәселелерді талқылау үдерісіне белсендірек тартуға мүмкіндік береді.

— Сіздер Халық Кеңесінің құрылуымен этносаралық келісім мәселелеріне ғана емес, жалпыұлттық міндеттерді шешуге де белсенді қатысуға мүмкіндік аласыздар. Бастамалар көтеріп, халықты толғандыратын мәселелерді ортаға салып, бүкіл ел үшін маңызды шешімдерді талқылауға қатысасыздар. Біз «Бірлік» тобын дәл осы мақсатта құрып отырмыз, — деді Ерлан Қошанов.

Топтың жұмысы үш негізгі бағыт бойынша жүргізіледі. Біріншісі — этномәдени бірлестіктердің халықпен жұмыс істеу тәжірибесіне сүйене отырып, қоғамдық маңызы бар мәселелерді шешуге қатысуы. Екіншісі — жастар бастамаларын қолдау және жас ұрпақты қоғамдық өмірге белсенді тарту. Үшіншісі — әлеуметтік желілер мен ақпараттық жобалар арқылы бірлік пен келісім идеяларын ілгерілету.

Жиында Ерлан Қошанов ұлық мереке қарсаңында елге еңбегі сіңген азаматтарға құрмет көрсету жақсы дәстүр екенін әрі Республика күні қарсаңында ерекше маңызға ие екенін атап өтті.

— Бүгін Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев бірқатар отандастарымызға жоғары мемлекеттік наградалар табыс етті. Марапатталғандардың арасында біздің әріптестеріміз де бар. Бірқатары марапатын Президенттің қолынан алды. Баршаңызды осы қуанышпен шын жүректен құттықтаймын! Бұл — ел игілігі жолындағы адал еңбектеріңізге берілген жоғары баға, — деді.

Президенттің атынан Ерлан Қошанов белсенді азаматтық ұстанымы және қоғамдық-саяси саладағы жемісті еңбегі үшін азаматтарға мемлекеттік наградалар табыстады.

24 ҚАЗАН 2026 | СЕНБІ

САЯСИ ҰЙЫМ ӨКІЛДЕРІ МАРАПАТТАЛДЫ

Республика күні қарсаңында «Әділет» партиясының 27 өкілі мемлекеттік марапатқа ие болды.

Олардың қатарында Орталық аппарат пен өңірлік филиалдардың қызметкерлері, меценаттар, кәсіпкерлер және қоғам белсенділері бар. Астанада өткен салтанатты шарада марапаттарды Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың атынан партия Төрағасы Айбек Дәдебай табыс етті.

Мемлекет басшысының Жарлығымен партияның 26 қызметкері мен жақтасты «Ерен еңбегі үшін» медаліне ие болды. Ал «Құрмет» ордені Түркістан облысынан келген Қаршыға Ақтөрееваға тағылды. Ол ауылдық тұтыну кооперативін басқарады және партияның облыстық филиалындағы әйелдер канатының жұмысына белсенді атсалысады. Қаршыға Ақтөрееваның айтуынша, мемлекеттік марапат — жеке өзінің ғана емес, ауыл шаруашылығы қызметкерлерінің де еңбегі еленгенінің белгісі.

— Құрылтай сайлауы кезінде «Әділет» партиясы Түркістан облысының шаруаларымен кездесіп, ауыл тұрғындарын толғандырған проблемаларды тындап, көтерілген мәселелер бойынша шешімдер қабылдағанын жоғары бағалаймыз. Бұл марапатты жеке өзімнің ғана емес, ауыл шаруашылығы саласындағы барша қызметкердің еңбегіне берілген жоғары баға деп санаймын, — деді ол.

Шараға қатысушыларды құттықтаған Айбек Дәдебай ұлттық мерекенің тарихи маңызына тоқталды. Оның айтуынша, биыл Қазақстан бұл мерекені ауқымды саяси өзгерістер кезеңінде қарсы алып отыр. Жалпыұлттық референдумда жаңа Конституция қабылданып, бірінші шақырылымдағы Құрылтай мен Қазақстан Халық Кеңесі өз жұмысын бастады.

— Республика күні — Тәуелсіздігіміздің, бірлігіміз бен мемлекеттілігіміздің нышаны. Мемлекеттік егемендік туралы декларация қабылданғаннан бергі 36 жылда Қазақстан үлкен жолдан өтті. Бүгінде Мемлекет басшысының бастамасымен елімізде мемлекеттілікті нығайтуға және Қуатты әрі Әділетті Қазақстанды құруға бағытталған ауқымды өзгерістер жүзеге асырылып келеді. «Әділет» партиясы Президент бағытын қолдайды және жүргізіліп жатқан реформаларды іске асыруға белсенді атсалысады, — делі ол.

Марапат иелеріне қарата айтқан сөзінде партия Төрағасы мемлекетіміз жеткен жетістіктердің артында қазақстандықтардың күнделікті еңбегі тұр-

ғанын атап өтті. Ол жеке кәсіби жолында ғана жетістікке жетіп қоймай, қоғам өміріне белсенді араласатын, әлеуметтік бастамаларды қолдайтын және өңір тұрғындарының мәселелерін шешуге көмектесетін азаматтардың еңбегіне ерекше тоқталды. Сөз соңында марапат иелеріне алғыс айтып, жиын қатысушыларын алдағы Республика күнімен құттықтады. Сондай-ақ барша қазақстандыққа бейбітшілік, бақ-береке және өсіп-өркендеу тіледі.

ПАРТИЯ ҒИМАРАТЫ КӨМКЕРІЛДІ

Республика күні қарсаңында Астанадағы «Әділет» партиясының Орталық аппарат ғимаратының қасбетіне еліміздің Мемлекеттік туы ілінді. Көк байрақтың ұзындығы — 24, ені — 12, жалпы ауданы — 288 шаршы метр.

Кешкі уақытта туды бес прожектор жарықтандырып, осы қалпымен 27 қазанға дейін ілініп тұрады.

— Мемлекеттік ту — тәуелсіздігіміздің, мемлекеттілігіміз бен ұлттық бірлігіміздің нышаны. Оның қадір-қасиеті ресми рәсімдер мен мемлекеттік мерекелердің аясымен ғана шектелмейді. Мемлекеттік рәміздерді құрметтеу — өткенімізді қастерлеу, бүгінгімізді бағалау және еліміздің болашағына ортақ жауапкершілікті сезіну, — деп атап өтті партия өкілдері.

Бұл шара партияның «Жастар Рухы» жастар қанаты ұйымдастырған «Менің Елім — Менің Туым» республикалық патриоттық акциясы аясында өтіп отыр. Республика күніне орай қолға алынған бастама бойынша 25 қазанға дейін еліміздің қалалары мен ауылдарында 5 мыңға жуық Мемлекеттік ту ілу жоспарланған. Акцияға Қазақстанның түкпір-түкпірінен мыңнан астам адам қатысады деген болжам бар.

Айта кетейік, биыл Қазақстанның Мемлекеттік туы Reddit әлеуметтік платформасында да көпшіліктің назарын аударды. Пайдаланушылар арасында өткен дауыс берулердің бірінде еліміздің көк байрағы әлемдегі ең әдемі ұлттық ту деп танылды. Дауыс беруге қатысушылар оның көгілдір түсі мен алтын түстес бейнелерінің үйлесімін ерекше атап өтті.

ЖҰМЫС ОРЫНДАРЫНЫҢ ЖАЙЫ ТАЛҚЫЛАНДЫ

Астанада «Мұнай-газ жабдықтарын өндірушілер қауымдастығы» ЗТБ президенті Серік Аманғалиевтің төрағалығымен «Әділет» партиясы Іскерлік кеңесінің мұнай-газ секторы мәселелері жөніндегі салалық кеңесінің отырысы өтті.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев ұлттық экономикадағы мұнай-газ кешенінің айрықша ролін атап өтіп, оны қолдау, жаңғырту және дамыту бағытындағы басымдықтарды әрдайым айқындап келеді. Сонымен қатар Президент ірі мұнай-газ жобаларында отандық тауарлар мен қызметтердің үлесін арттыруды тапсырған болатын.

Жиынды ашқан Эльдар Жұмағазиев Іскерлік кеңестің нақты сектор мен Құрылтай депутаттары арасын тікелей байланыстыратын ролін атап өтті. Оның айтуынша, партияның сайлауалды бағдарламасында 1 миллион тұрақты жұмыс орнын құру міндеті көзделген. Оның ішінде мұнай-газ саласында жаңа жұмыс орындарын ашу жұмысы бірқатар мәселеге, атап айтқанда, ірі компаниялардың сатып алу саясаты жергілікті қамту үлесіне және отандық өндірушілер белдеуін құруға қаншалықты бағытталатынына байланысты болмақ.

— Елішілік құндылықтар ұзақмерзімді басымдық ретінде сақталып, экономикалық жағдайдың жедел өзгеруін ескергені жөн. Елде тауар өндіру көлемін арттырумен бірге, бәсекеге қабілетті отандық өндірісті дамытуымыз қажет. Партия бұл бағытта жаңа тұрақты жұмыс орындарын ашуға және азаматтарымызға лайықты жалақы төлеуге мүмкіндік бар деп санайды. Сондықтан партия алаңында бизнес өкілдері мәселелерді көтеріп, оларды шешудің нақты жолдарын ұсынып,

заннамаға тиісті түзетулер енгізу жөнінде бастама көтергені керек. Біз бұл ұсыныстарды Үкіметпен және депутаттармен бірлесіп ілгерілетеміз, — деді Эльдар Жұмағазиев.

Кеңес төрағасы Серік Аманғалиев ел ішіндегі құндылықты арттыру жөніндегі кешенді жоспар әзірлеуді ұсынды. Ол мұнай мен конденсат өндірудің 8,3%-ға төмендеуі аясында болашақ газ-химия жобалары мен жаңғыртылып жатқан мұнай өңдеу зауыттарының тапсырыстарын ішкі нарыққа бағдарлау отандық өңдеу өнеркәсібін дамыту үшін басты мүмкіндік саналатынын атап өтті.

— Өнеркәсіптік саясат туралы заңда елішілік құндылыққа қатысты талаптар негізінен пайыздық қатынасқа ғана саяды. Бірақ бұл анығында қанша тауар өндірілгенін және қандай технологиялар жерсіндірілгенін ашпайтын статистика. Сонымен қатар сәулет, қала құрылысы, құрылыс каталогы әлі күнге дейін отандық тауар өндірушілердің тізілімімен синхрондалмаған. Ал жобалау-сметалық құжаттамада

қазақстандық өнімді негізсіз алмастырғаны үшін ӘҚБтК-де нақты жауапкершілік жоқ. Осы мәселелерді Құрылтай депутаттарымен бірлесіп пысықтауымыз қажет, — деді Серік Аманғалиев.

Сарапшылар сондай-ақ салықтық теңсіздікке де назар аударды. Импорттық жабдықтар ҚҚС-тан босатылған, ал отандық зауыттар шикізатты әкелу кезінде 16% төлейді. Соған байланысты «QazaqGaz» ҰК» АҚ өкілдері депутаттардан «Самұрық-Қазына» қорының сатып алу ережелеріне өзгерістер енгізуді жеделдетуді сұрап отыр. Ұлттық экономика вице-министрі Ерлан Сағынаев Үкіметтің салықтық реттеу бойынша ұстанымын түсіндіре кетті.

— Заң жобасынан тыс қалған салықтық жеңілдіктерді кеңейту бойынша сол даулы сәттерді біз Құрылтай қабырғасында депутаттармен бірге қарашада түзетулер мәтінімен бірге талқылауға дайынбыз. Қосымша акциз бойынша I қаңтардан бастап 50-ге 50 арақатынасын қайтарамыз, — деп атап өтті Ұлттық экономика вице-министрі.

Бетті дайындаған Бекбол АМАНГЕЛДІ

24 ҚАЗАН 2026 | СЕНБІ

ҚҰҚЫҚ БҰЗУДЫҢ АЛДЫН АЛУ – ЗАҢ МЕН ТӘРТІП ҚАҒИДАТЫНЫҢ БАСТЫ МАҚСАТЫ

2026 жылғы наурызда Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевтың бастамасымен жалпыхалықтық референдумда қабылданған еліміздің Конституциясы заңдылық пен құқық тәртібін нығайтуға, азаматтарымыздың құқықтарын қорғауды күшейтуге жаңаша серпін беріп отыр.

Конституциямызда осы бағыттарды кешенді жаңғыртуға бағытталған бірқатар норма бекітілген. Олардың ішінде «Заң мен тәртіп» қағидатының орны ерекше. Оның құқықтық әлеуеті орасан және мемлекетіміздің құқықтық саясатының негізгі тетігі болары анық. Конституциямызда заң мен тәртіпті қамтамасыз ету тек құқық қорғау органдарының қызметтік парызы ретінде қарастырылмайды. Бұл Әділетті Қазақстан идеясымен тығыз байланысты және бүкіл мемлекетке, қоғамға және әрбір азаматтарымызға ортақ міндет ретінде танылады. Өйткені әділетті қоғам құру үшін, адам құқығының қорғалуын және оның қауіпсіз ортада өмір сүруін толық қамтамасыз ету үшін — заң мен тәртіп үстемдігін орнату шарт. Ол үшін әр азамат қоғамда заң мен тәртіп үстемдігін орнатуды өзіне жүктелген парызы ретінде тануы қажет.

Еліміздің Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев «Заң мен тәртіп» қағидатын орнықтыру еліміздің дамуында маңызды кадам екеніне бірнеше рет назар аударды. Осы жылдың маусым айында болған Құқық қорғау органдарының кеңейтілген алқасында сөйлеген сөзінде: «Әділетті әрі қауіпсіз Қазақстанды құру үшін заң мен тәртіп үстемдігін түбегейлі орнықтыру керек. Бұл — барша азаматтың мүддесін, құқығы мен бостандығын қорғаудың мызғымас тірегі», — деп айтты.

Жалпы қай уақытта, адамзат тарихының қай кезеңінде болмасын, оның өмірінің сапасы осы қағидатпен тығыз байланыста тұрды. Өйткені қоғамда адамгершілік пен әдеп сақталып, ғасырлар бойы қалыптасқан салт-дәстүр құрметтеліп, әсіресе мемлекет бекіткен заң талаптары орындалса, адамдардың өмір деңгейі де жоғары болатыны анық. Әділ сот төрелігі мен қоғамды тиімді басқару да осындай ортада қалыптасады. Сондықтан заңға бағынуды, тәртіпке бой ұсынуды әр азаматтың ішкі өрісінің шоқтығы, бүкіл қоғам үшін ортақ құндылық деп тануға тиіспіз.

Әрине, бұл конституциялық принципті орындау — тек қоғам мүшелерінен талап етілетін міндет ретінде түсіну біржақты көзқарас, ол қағидаттың шеңберін шектеу болар. Себебі аталған конституциялық қағидат — ең алдымен сот-құқық қорғау органдарына, мемлекетіміздің басқа да құрылымдарына артылатын жүк, қойылатын конституциялық талап.

Мемлекет өз тарапынан бұл принциптің еліміздің барлық жері мен қоғам өмірінің кез келген саласында қалтқысыз сақталуының қамтамасыз етілуіне кепіл болып, қажетті ұйымдастыру-құқықтық тетіктерін қабылдауы қажет.

Әрине, Конституциямызды, оның ішінде «Заң мен тәртіп» қағидатын жүзеге асыруды заңнамалық реттеу еліміздің жаңа

құрылған заң шығару билігін жүзеге асыратын жоғары өкілді органы Құрылтайға жүктеледі.

Жалпы, құқықбұзушылықтың алдын алу, заң бұзылған жағдайда оған дер кезінде ден қойып жолын кесу және әділ құқықтық баға беру маңызды. Себебі жауапкершіліктің заңды әрі негізді, ал қолданылған жазаның салмағы жасалған құқық бұзу шамасына сай болуы мемлекетке деген сенімді арттырады.

Конституцияда бекітілген бұл қағидат — тәртіп жазалаудан емес, алдын алумен басталады дегенді алға тартады. Шетел практикасына жүгінсек, заңға бағынуды қамтамасыз ету үшін түрлі тәсіл қолданылады. Соның ішінде құқықтық тәрбиенің кеңінен және жана технологиялық құралдарды пайдалану арқылы насихаттау, қоғамдық бақылауды күшейту, басқа да профилактикалық ынталандыру шараларын қолдануды қамтиды.

Мысалы, кейбір елдерде қоғамдық орындарға бейнебақылау камералары кеңінен орнатылып, көшелерде, саябақтарда және адамдар көп жиналатын өзге де жерлерде бақылаусыз аумақтарды барынша азайтуға мән беріледі. Бірқатар мемлекетте әкімшілік айыппұл мөлшері адамның табысына қарай белгіленеді. Табысы жоғары адам әкімшілік сипаттағы құқық тәртібін бұзған болса, басқаға қарағанда көп айыппұл төлейді. Ал қоғамдық бақылау дамыған елдерде азаматтар тәртіпбұзушылықты байқаса, тиісті органдарға дер уақытында өздері хабарлайды. Кейбір елдерде қоғамдық тәртіпті бұзған адамдарға қосымша шектеулер де қойылады. Мысалы, адам қоғамдық көлікте құқық бұзу жасаған болса, онда ол арнайы тізімге енгізіліп, белгілі бір мерзім аралығында оған билет сатылмайды, яғни оған қоғамдық көлікке міну мүмкін болмай қалады.

Мұндай шаралардың мақсаты — адамдарды жазалау емес, керісінше олардың болашақта заң бұзбауына мәжбүрлеу, тиісті қорытынды шығаруына ықпал ету және басқаға сабақ қылу. Өйткені құқықтық тәртіпті тек бақылауды күшейту немесе жазаны қатандату арқылы орнату мүмкін емес. Нағыз құқық тәртібі адамдар өздерінің заңды міндеттерін күнделікті өмір салты ретінде қабылдаған кезде қалыптасады. Егер азамат өз құқықтарының қорғалатынын және әрбір құқықбұзушылыққа тиісті баға берілетінін білсе, оның заңға деген сенімінің де артары хак.

Соңғы уақытта құқық қорғау қызметінің құқық тәртібін қамтамасыз етудегі тәсілдері де өзгеріп келеді. Бұрын негізгі назар құқықбұзушылық жасалғаннан кейінгі әрекеттерге аударылатын, яғни алдымен құқық бұзу оқиғасы тіркеледі, кінәлі адам анықталады, оның айыбы дәлелденеді, содан кейін заңға сәйкес жауапкершілікке тартылады, жаза бекітіледі. Ал қазір құқық қорғау қызметі профилактикаға бейімделіп, құқықбұзушылықтың салдарымен ғана емес, себептерімен күресуді басты назарға

алып отыр. Басқаша айтқанда, мәселе тек кінәліні жазалауда емес, құқықбұзушылыққа итермелеген, не соған себеп болған жағдайды тауып, соны жоюда. Яғни құқықбұзушылықтың не себепті болғанын анықтау, оның алдын алу және қайталануына жол бермеу шараларына ерекше маңыз беріледі.

Осы тәсіл былтыр желтоқсанда қабылданған «Құқықбұзушылық профилактикасы туралы» заңда көрініс тапты. Заң құқықбұзушылыққа себеп болған жағдайларды анықтау, зерделеу және жою шараларын қарастырады.

Құқықбұзушылықтың туындауына әлеуметтік-экономикалық қиындықтар, отбасындағы қолайсыз жағдайлар, тәрбиелік және психологиялық факторлар, сондай-ақ цифрлық ортадағы жаңа қауіп-қатерлер әсер етуі мүмкін. Сондықтан профилактика мемлекеттік органдардың жұмылып жұмыс істеуін талап етеді. Бұл іске прокуратура, ішкі істер, ағарту және жоғары білім беру, ақпарат және мәдениет, денсаулық сақтау, еңбек және әлеуметтік қорғау органдары, жергілікті атқарушы органдар мен қоғамдық ұйымдар қатысады.

Бұл ретте құқықбұзушылық жасау қаупі бар жасөспірімдерге дер кезінде қолдау көрсетіп, олардың қоғамға бейімделуіне

Әрбір қылмыстың артында адамның тағдыры, жәбірленушінің бұзылған құқығы тұратыны белгілі. Сондықтан қылмысқа жол бермеу, адамның құқықтары мен бостандықтарын қорғау — тек құқық қорғау органдарының міндеті емес, жалпы қоғамның, әрбір азаматтың мүдделі ісі.

жағдай жасау ерекше маңызды. Осы бағытта мемлекетіміз көптеген игі іс жасауда. Мысалы, прокуратураның үйлестіру басшылығымен ішкі істер, оқу-ағарту, әлеуметтік қорғау органдары және жергілікті атқарушы билік жүзеге асырып жатқан «Саналы ұрпақ» жобасын атап өткен жөн. Жоба колледж студенттерінің арасында құқық бұзуды ерте анықтауға бағытталған. Оның аясында көмекке толмағандардың цифрлық профилактикалық картасы қалыптастырылды. Бұл жоба негізінен жасөспіріммен жеке жұмыс жүргізуге, оның проблемаларына дер кезінде назар аударып, қажетті қолдау көрсетуге бағытталған.

Басқа да құралдардың көмегімен өңірлерде нақты шаралар қабылданады. Мәселен, дрондарды қолдану арқылы қылмыс жасау қаупі жоғары 360-тан астам орын анықталған, ол жерлерде полиция патрулі күшейтіліп, қосымша жарық беру нүктелері, бейнебақылау камералары орнатылған.

Қылмыстылықтың алдын алу шараларында заманауи құралдарды кеңінен қолдану интернет-алаяқтыққа қарсы күресте де оң өзгерістер беруде. Соңғы жылдары ондай қылмыстар 13%-ға азайған. Оған бірнеше оң тәсілдер әсер беріп отыр, мысалы, құқық қорғау органдары мен Қазақтелеком бірлесіп, бір миллионнан астам түлектің қонырауды үзген. Сонымен қатар 12 шетелдік алаяқтық колл-орталықтың жұмысы тоқтатылған. Ұлттық Банктің Антифрод-орталығының көмегімен 2,9

млрд теңгеден астам сомаға алаяқтық операциялар бұғатталған.

Қылмысқа қарсы күрес халықаралық ынтымақтастықты қажет етеді. Өйткені қазіргі уақытта жасалып жатқан көптеген қылмыс нақты бір мемлекет аумағымен шектелмейді. Сондықтан қылмыстық-құқықтық саладағы халықаралық ынтымақтастықты дамыту — «Заң мен тәртіп» қағидатын іске асырудың маңызды бағыттарының бірі. Осы мақсатта Қазақстан Республикасының Құрылтайы еліміз үшін ең маңызы зор халықаралық құжат — Қылмыстық істер бойынша өзара құқықтық көмек туралы 1959 жылғы Еуропалық конвенцияны ратификациялады. Оған жақында еліміздің Президенті қол қойды. Конвенцияға Еуропаның 46 елі және Еуропадан тыс орналасқан тағы 4 мемлекет қатысады.

Бұл — Құрылтай қабылдап, Мемлекетіміздің басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев қол қойған алғашқы заңдардың бірі. Конвенцияға қосылу — еліміз үшін үлкен жетістік. Оған қол жеткізуге еліміздің Сыртқы істер министрлігі мен Бас прокуратурасының қыруар жұмыс атқарғаны анық.

Конвенция қылмыстық істер бойынша мемлекеттердің бір-біріне құқықтық көмек көрсету тәртібін белгілейді. Оның аясында процессуалдық құжаттар алмасу, дәлелдемелер жинау, куә, күдікті, сарапшы және өзгелерден жауап алу, заңда көзделген өзге де процесстік әрекеттерді жүзеге асыруға болады. Мұндай халықаралық құжаттың қылмысты қай жерде жасалғанына қарамастан оны толық ашуға және азаматтардың құқықтарын қорғауға көмектесетіні сөзсіз.

Конституциялық «Заң мен тәртіп» қағидатын жүзеге асырудың мәні осында. Соңғы жылдары елімізде заңдылық пен құқық тәртібін қамтамасыз ету жағдайы жақсарып келеді. Құқық қорғау органдары қолданып жүрген құқық бұзудың алдын алу, болдырмау, оларға қарсы жаңа инструменттерді қолдану арқылы жолын кесу, жалпы айтқанда құқық қорғау органдарының күндіз-түні тыным көрмей атқарып жүрген жұмыстарының арқасында қоғамдағы қылмыстылық деңгейі жыл сайын төмендеп келе жатқаны белгілі. Биыл өткен тоғыз айда 2025 жылдың осы кезеңімен салыстырғанда тіркелген қылмыстық құқықбұзушылық 14,6 пайызға, ал саны 98 568-ден 84 119-ға дейін азайған. Соның ішінде ұрлық 17,8 пайызға, жалпы алаяқтық 20,4 пайызға, ал интернет-алаяқтық болса 22,4 пайызға кеміген. Бұл көрсеткіштер жай ғана статистика емес. Бұл еліміздің сот органдарының, прокуратура, ішкі істер және өзге де құқық қорғау органдарының, адвокаттары және белсенді азаматтардың бірлесіп жасаған жұмыстарының нәтижесі екені анық.

Әрбір қылмыстың артында адамның тағдыры, жәбірленушінің бұзылған құқығы тұратыны белгілі. Сондықтан қылмысқа жол бермеу, адамның құқықтары мен бостандықтарын қорғау — тек құқық қорғау органдарының міндеті емес, жалпы қоғамның, әрбір азаматтың мүдделі ісі. Ал Қазақстан Республикасы Құрылтайының міндеті — осы конституциялық қағидатты заңнамалық тұрғыдан одан әрі дамыту және оны іске асырудың құқықтық тиімді тетіктерін қалыптастыру. Өйткені заң мен тәртіп үстемдік еткен қоғамда адамның конституциялық құқығы қорғалады, азаматтардың мемлекетке деген сенімі артады, ал қауіпсіздік күнделікті өмірдің қалыпты бөлігіне айналады.

Мейрамбай КЕМАЛОВ,
Құрылтай депутаты, «Әділет» партиясы фракциясының мүшесі

24 ҚАЗАН 2026 | СЕНБІ

Бір кезде айлап жалақы күткен жұрт бүгінде телефонмен төлем жасап, өз кәсібін ашып, әлемдік нарыққа өнім шығарып жүр. Тоқсаныншы жылдардың тапшылығын көрген ұрпақ осы өзгерістердің бәріне куә болды. Әрине, бүгін де тұрмыстың түйткілі аз емес. Әйтсе де, сол кезең мен қазіргі Қазақстанды қатар қойсақ, тәуелсіздік жылдарында жүріп өткен жолдың ауқымы айқындала түседі. Республика күні қарсаңында елдің экономикалық жетістіктеріне осы тұрғыдан үңіліп көрдік.

А Кәмила ДҮЙСЕН

Дүниежүзілік банк дерегіне, Қазақстанның жалпы ішкі өнімі 1990 жылы 26,9 миллиард доллар болған. Ал Ұлттық статистика бюросының нақтыланған есебі бойынша, 2025 жылы 306 миллиард долларға жетті. Доллармен есептелетін атаулы көлем он бір еседен астам ұлғайыпты. Әрине, аралықта баға мен валюта бағамы өзгергендіктен, мұның бәрін нақты өндірістің өсімі деп түсінуге болмайды. Дегенмен экономиканың ауқымы кеңейгені анық.

Тоқсаныншы жылдардағы құлдыраудан кейін Қазақстан экономикасы біртіндеп еңсе тіктеді. Ұлттық статистика бюросының есебінше, 1994 жылдан 2024 жылға дейін оның нақты көлемі 4,4 есе ұлғайған. Осы өсім кейін де жалғасып, 2025 жылы ел экономикасы тағы 6,5 пайызға кеңейді. Соның нәтижесінде жылдық ЖІӨ көлемі 306 миллиард долларға, ал жан басына шаққандағы көрсеткіш 15 мың доллардан асты. 2026 жылдың алғашқы жартысындағы деректер де осы ілгерілеудің жалғасқанын көрсетеді: экономика былтырғы сәйкес кезеңмен салыстырғанда 4,1 пайыз өсті.

ЕГЕМЕНДІКТІҢ ЕСЕЛІ ӨСІМІ

Ал ел экономикасының көлемі қазір 350 миллиард долларға жақындап, Қазақстан ТМД елдері арасында екінші орынға шыққан. Тоқсаныншы жылдардың басындағы жағдаймен салыстырсақ, бұл елдің өндірістік және қаржылық мүмкіндігі қаншалықты кеңейгенін айғақтайды.

Осы өзгерістің тарихи негізін Президент «Тәуелсіздік бәрінен қымбат» мақаласында атап өткен еді: «Нарықтық экономикаға өтіп, жекеменшік институтын берік орнықтырдық. Отандық бизнестің негізін қаладық». Шынында да, бүгінгі кәсіпкерлік ортаны тоқсаныншы жылдардың басындағы жағдаймен салыстыру қиын. Қазір азаматтың шеберхана ашуына, өнім шығаруына, қызмет көрсетуіне мүмкіндік бар. Сол мүмкіндікті іске айналдырғандардың еңбегі ел экономикасын күн сайын толықтырып отыр.

Өңдеу өнеркәсібі де ілгерілеп келеді. 2026 жылдың алғашқы жартысында сала 9,8 пайыз өсті. Инвестицияның да орны бөлек. KAZAKH INVEST мәліметінше, тәуелсіздік жылдары Қазақстанға 480 миллиард доллардан астам тікелей шетелдік инвестиция тартылған. Ал 2025 жылы негізгі капиталға салынған инвестиция 22,7

триллион тенге болды. Бірі жылдар бойғы шетелдік капитал ағынын, екіншісі бір жылдағы негізгі құралдарға жұмсалған қаражатты білдіреді. Осындай салымның нәтижесі жаңа кәсіпорыннан, жанарған жабдыктан және ашылған жұмыс орнынан көрінері хақ.

Бүгінде Қазақстан жолдарымен ауылдағы шаруаның өнімі де, құрлық асып бара жатқан жүк те тасымалданады. Тәуелсіздік жылдарында салынған жаңа бағыттар ел ішіндегі алыс өңірлерді жақындатып, сыртқы нарыққа шығуға жол ашты. Соның бірі — теміржолының екінші желісі. Президент аталмыш жобаға: «Бұл — егемендік кезеңінде салынған ең ірі теміржол құрылысы», — деп баға берген болатын. Мемлекет басшысы сол жылы 13 мың шақырым автожол салынып, жөнделгенін де атап өтті.

КӨГІЛДІР ОТЫННЫҢ ИГІЛІГІ КӨП

Инфрақұрылымды сөз еткенде, тоқсаныншы жылдары газ баллонын ауыстыру, қыс түспей көмір түсіріп, отын жинау талай отбасының үйреншікті қамы болғаны еріксіз еске оралады. Табиғи газ барлық өңірге бірдей жеткен жоқ. 1991 жылғы «Ауыл» бағдарламасына қатысты үкімет құжатында елдегі 1,6 миллион пәтердің газбен қамтылғаны, бірақ негізінен сұйылтылған газ пайдаланылғаны көрсетілген. Магистралды газ құбырлары маңындағы 500 кеңшар мен ұжымшардың тек 90-ы табиғи газ алған.

Бүгінде газ желісі бұрын қамтылмаған елді мекендерге тартылып жатыр. Энергетика министрлігінің мәліметінше, 2026 жылдың басында табиғи газға қолжетімділік деңгейі 64,2 пайызға жетіп, 13,1 миллион адамды қамтыды. Соңғы алты жылда осындай мүмкіндікке тағы төрт миллионға жуық тұрғын ие болған. Мыңнан астам елді мекен газдандырылып, 20 мың шақырым газ тарату желісі салынған.

Өзгерістің бір мысалы — Астанаға табиғи газдың келуі. 2019 жылдың соңында «Сарыарқа» магистралінің Қызылордадан елордаға дейінгі алғашқы кезеңі пайдалануға берілді. Осылайша, бұрын газбен жылыту мүмкіндігі болмаған орталық өңірлерге жаңа желі тартылып, тұрғын үйлерді қосуға жол ашылды. Бұл газдандыру географиясын кеңейткен маңызды қадам болды. Елдің батысындағы газ қорын орталықтағы тұтынушыға жеткізетін байланыс қалыптасты.

Газ келген үйдің қысқы тіршілігі де жеңілдейді. Күн сайын пеш жағып, құл шығару азайып, үйді жылы ұстау қолайлы бола түседі. Әсіресе жасы үлкен адамдар үшін мұның көмегі зор. Ал көмір тасып, от жағуға жұмсалатын уақыттың қысқаруы отбасының күнделікті тұрмысына еркіндік береді. Сондықтан газдандырудың игілігін құбырдың ұзындығынан бұрын, үй ішіндегі осындай өзгерістен байқауға болады.

ЫРЫСЫ ТАСЫҒАН ДАРХАН ДАЛА

Бір кезде тозған техникасын жөндеп, қолындағы азын-аулақ малымен күн көрген ауыл адамы бүгінде шаруа қожалығын басқа-

ТҰҒЫРЫ БИІК ЕЛДІҢ ТАБЫСЫ ТОЛАҒАЙ

рып, өнімін нарыққа шығарып жүр. Бірақ осы екі кезеңнің арасын жүріп өту өңір халқына оңайға соққан жоқ. Кеңестік шаруашылықтар тарағанда, ауылдағы жұрт жұмысынан ғана емес, өнімін өткізетін, техникасын жаңартатын бұрынғы жүйеден де айырылды. Соған қарамастан, бірі жер алып, егін екті, енді бірі малын көбейтті. Бүгінгі аграрлық өндірістің негізін осындай мыңдаған отбасының еңбегі қалап отыр.

Сол жылдардың салмағын мал санының өзгерісінен де байқауға болады. Ресми деректерде ірі қараның 1990 жылғы 9,8 миллионнан 2000 жылы 4,1 миллионға дейін азайғаны көрсетілген. Кой мен ешкі де осы аралықта 36,2 миллионнан 10 миллионға түскен. Кейін шаруашылықтар біртіндеп еңсе тіктеді. Дегенмен бұрынғы межеге барлық бағытта бірдей жете қойған жоқпыз: Үкіметтің 2026 жылы қабылдаған салалық жоспарында кой мен ешкі саны 20,2 миллион деп көрсетілген. Бұл тоқсаныншы жылдардың басындағы деңгейден әлі де төмен.

Ал жылқы шаруашылығында жағдай өзгеше. Сол құжатта 1990 жылы елде 1,6 миллион жылқы болғаны, құжат әзірленген кезеңде олардың саны 4,4 миллионға жеткені жазылған. Яғни шамамен 2,8 есе көбейген. Бір түліктің өзі ауылдың тіршілігінде қаншалықты орын алатынын ескерсек, бұл — елеулі өзгеріс. Жылқы өсірген шаруаның табысы ет өткізумен шектелмей, қымыз өндірісімен де толығып келеді.

Егіншіліктің де басынан талай кезең өтті. 1991 жылы өңдеуден кейінгі салмақпен 12 миллион тоннаға жуық астық жиналса, келесі жылы түсім 29,8 миллион тоннаға жеткен. Алайда 1995 жылы 9,5 миллион тоннаға дейін төмендеген. Ал 2025 жылы Қазақстанда 25,95 миллион тонна дәнді және бұршақты дақыл жиналды. Осы сандардың өзі ауыл шаруашылығының жолы үнемі өрлеуден тұрмағанын көрсетеді.

Әйтсе де, бүгінгі егіншіліктің мүмкіндігі астықпен ғана шектелмеген. Мәселен, 1991 жылы

майлы дақылдардың жалпы түсімі 154,8 мың тонна болса, 2025 жылы 4,95 миллион тоннаға жуықтаған. Бұл — шамамен 32 есе өсім. Демек, жылдар өте егістіктің құрылымы ғана емес, құрамы да, одан қалса шаруаның табыс көзі болып отырған бағыты да өзгерді. Дикан енді қандай дақылдың жеріне қолайлы, нарықта өтімді екенін есепке алып, еңбегінің қайтарымын іздейді.

Түптеп келгенде, ауылдың берекесі қамбадағы астық пен қорадағы малдың санынан ғана көрінбесе керек. Себебі шаруа өнімін өз уақытында сатып, еңбегіне лайық табыс табуы керек. Ол үшін қойма да, өңдейтін кәсіпорын да, тұрақты сатып алушы да қажет. Ауылда ашылған шағын сүт цехының өзі бірнеше отбасына жұмыс береді. Ендігі өсімнің мәні де осында: ауылдан шыққан өнім сол жердегі жұрттың тұрмысын түзеп, жастардың туған жерінде еңбек етуіне мүмкіндік ашса игі.

ТӨЛ ТЕНГЕ ТЫҢ БЕЛЕСКЕ БАСТАДЫ

Тоқсаныншы жылдардың басында ақша мәселесі жұрттың жанды жері еді. Қазақстан рубль аймағында қалды, баға шарықтады, жинақ құнсызданды. Ұлттық банктің тарихи материалдарында 1993 жылғы инфляцияның 2165 пайызға жеткені көрсетіледі. Осындай жағдайда теңгенің енгізілуі экономикалық дербестіктің шешуші қадамы болды. Мемлекет өз ақшасының айналымын реттейтін жүйесін қалыптастыруға кірісті.

Кейін қаржылық қауіпсіздіктің тағы бір тірегі пайда болды. Президент тәуелсіздік белестерін саралаған мақаласында: «Түрлі дағдарыстардан аман өтуге мүмкіндік берген Ұлттық қорымыз құрылды», — деп жазды. Бұл ойдың мағынасы түсінікті: мемлекет табысының бір бөлігін жинақтап, қиын кезеңге қор дайындауға мүмкіндік алды. Шаруашылықтың ертеңін ойлауда экономикалық дербестіктің маңызды белгісі еді.

Ал бүгінгі отандық FinTech өнімдер ұсынып отырған мүмкін-

діктер кейбір елдер үшін ертегідей естілері анық. Телефоннан ақша аудару, депозит ашу, коммуналдық төлем төлеу үйреншікті шаруаға айналды. 2026 жылдың бірінші жартысында халық 7,1 миллиард қолма-қол ақшасыз операция жасаған. Жалпы сомасы 92,1 триллион тенгеге жетті. Олардың ақшалай көлемінің 90 пайызы интернет, мобильді қосымшалар және QR арқылы орындалған.

Қаржы тартудың мүмкіндігін Астана халықаралық қаржы орталығы да кеңейтті. 2018 жылдан 2025 жылдың соңына дейін осы алаң арқылы Қазақстан экономикасына 20 миллиард доллар тартылған. Соның 6 миллиарды 2025 жылға тиесілі. Оның ішінде портфельдік инвестициялар да бар.

ҰРПАҒЫ КЕМЕЛІ ҰЛТ ҚУАТТЫ

Ел экономикасындағы өзгерістер әр азаматтың өмірінен байқалмаса, сандардың өсері аз. Тәуелсіздік алған тұста Қазақстанда шамамен 16,4 миллион адам тұрды. Ал 2026 жылдың басында халық саны 20,5 миллионға жуықтады. Аралықта көпші-қонның күрделі кезеңін есепке алыңыз. Сондықтан бүгінгі меженің артында ұзақ демографиялық үдерістер тұр десек, жансақ айтпаған болар едік.

Өмір сүру ұзақтығы 1994 жылғы 64,9 жастан 2025 жылы 76 жасқа жақындады. Он бір жылға жуық айырма бар. Президент 2025 жылғы Республика күнінде медицинаға бөлінетін қаржының 2020 жылдан бері үш есе артқанын айтып: «927 медицина нысаны ашылды», — деді. Әрине, өңірлер арасындағы айырмашылық сақталады. Бірақ көрсеткіштер ұзақ мерзім қатарынан әлеуметтік мәселеленің ілгерілеп келе жатқанын аңғартады.

Білімдегі өзгеріс жаңа мектептердің қатарынан да көрінеді. «Сонғы жеті жылда елімізде 1 миллионнан астам оқушыға арналған 1342 мектеп салынды», — деді Мемлекет басшысы жуырда өткен ұстаздармен кездесуде. «Келешек мектептері» жобасы аясында салынған 217 мектептің 84-і ауылда орналасқан. Бұл ауыл баласының да заманауи кабинеттерде оқып, зертханада тәжірибе жасап, қабілетін дамытуына мүмкіндік ашад.

Елдің еңсе тіктегенін тұрғын үй құрылысының қарқынынан да аңғаруға болады. 1994 жылы Қазақстанда 2,3 миллион шаршы метр баспана пайдалануға берілсе, 2025 жылы бұл көрсеткіш 20,1 миллион шаршы метрге жетті. Айырмасы — сегіз еседен астам. Жаңа аудандармен бірге қалалардың тынысы кеңейіп, бұрынғы шет аймақтар ел қоныстанған мекенге айналды. Бүгінде сол үйлерде тәуелсіз елдің жаңа буыны өсіп келеді. Олардың балалық шағы ата-анасы көрген тоқсаныншы жылдардың тапшылығынан өзгеше өтіп жатқанының өзі — ел өміріндегі елеулі бетбұрыс.

Тәуелсіздік жылдарында еліміз еңсесін тіктеп, талай белесті бағындырды. Зауыттар ашылды, жолдар салынды, ауылдарға газ жетіп, жаңа мектептер мен тұрғын үйлер бой көтерді. Мұның бәрі елге қызмет еткен, қиындыққа мойымай еңбек еткен жұрттың арқасы. Республика күні — осы жолды мақтанышпен еске алып, келешекке сеніммен қарайтын мереке. Еліміз аман, жұртымыз ынтымақты болса, атқарар іс те, жетер жетістік те әлі көп.

24 ҚАЗАН 2026 | СЕНБІ

— Егемендік декларациясы — Қазақстанның тәуелсіздікке жету жолындағы маңызды саяси-құқықтық құжат. Алайда ол Кеңес Одағынан толық тәуелсіздік жариялаған жоқ. Ол кезеңде Кеңес Одағында одақтас республикалардың дербестігін кеңейту және орталық биліктің өкілеттіктерін сақтау мәселесі өзекті болды. Қазақстан үшін де республиканың мемлекеттік егемендігін нығайту мен Кеңес Одағы құрамындағы бұрынғы саяси-құқықтық байланыстарды сақтау арасындағы тепе-теңдікті анықтау қажет еді. Бір жағынан, Қазақстан өз аумағындағы биліктің дербес-

мендігін жариялап қана қоймай, оның Кеңес Одағы құрамынан еркін шығу құқығын да бекітті. Бұл республиканың егемендікке қарай құқықтық жолмен ілгерілеуіне мүмкіндік берді. Яғни Қазақстан өзінің мемлекеттік дербестігін жариялай отырып, қалыптасқан саяси жағдайды да ескерді.

Демек, Декларацияны қабылдаудың тарихи күрделілігі Қазақстанның егемендігін нығайту қажеттілігі мен Кеңес Одағының сол кездегі саяси-құқықтық құрылымы арасындағы қатынастарды реттеу мәселесімен-ақ айқындалды. Құжат республиканың болашақ тәуел-

Үнзила ШАПАҚ,
Құрылтай депутаты:

ЕГЕМЕНДІК КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ

Қазақстанның азаттық жолындағы тарихи бетбұрысының бірі – 1990 жылғы 25 қазанда қабылданған Мемлекеттік егемендік туралы декларация. Бұл құжат еліміздің саяси дербестігін жариялап қана қоймай, ұлттық мемлекеттің құқықтық негізін қалап, конституциялық дамудың жаңа кезеңіне жол ашты. Егемендіктің іргелі қағидаттарын айқындаған заңды құжат бүгін де мәні мен маңызын жойған жоқ. Республика күні қарсаңында біз Құрылтай депутаты, «Әділет» партиясы фракциясының мүшесі Үнзила Шапақпен Декларацияның тәуелсіз мемлекетімізді қалыптастырудағы рөлі және оның конституциялық реформалармен сабақтастығы туралы әңгімелескен едік.

— Егемендік декларациясының еліміздің тәуелсіздік жолындағы тарихи және құқықтық негізін қалыптастырудағы маңызы қандай?

— ҚазССР-дің Мемлекеттік егемендік туралы декларациясы Қазақстанның тәуелсіз мемлекет ретінде қалыптасу тарихындағы конституциялық құқықтық маңызды құжаттардың бірі болып саналады. Оның басты тарихи мәні — Қазақстанның мемлекеттік егемендігін жариялап, болашақ тәуелсіз ел ретіндегі саяси және құқықтық негізін қалауында.

Декларация қабылданған кезеңде Қазақстан Кеңес Одағының құрамындағы одақтас республика болатын. Республика өмірінің көптеген маңызды саласы одақтық орталық-

пен байланысты болды. Осындай жағдайда егемендік туралы декларация қабылдау Қазақстанның өз республикалық мәртебесін айқындауға, ұлттық мүдделерін қорғауға және мемлекеттің дербес даму жолына түсуіне мүмкіндік берді.

Құжатта бірнеше маңызды қағида бекітілді. Біріншіден, Қазақ ССР-і өзін егемен мемлекет деп жариялады. Екіншіден, республиканың аумағы бөлінбейді және қол сұғылмайды деп танылды. Үшіншіден, Қазақстан халқы — егемендіктің бірден-бір иесі әрі мемлекеттік биліктің қайнар көзі ретінде белгіленді.

Сонымен қатар Декларация Қазақстанның өз аумағындағы мемлекеттік билікті дербес жүзеге асыруын, экономикалық және қаржылық жүйесін қалыптастыруын, сыртқы саясатты өз бетінше жүргізуін көздейді. Құжатта республиканың жаңа Конституциясын және егемен мемлекет ретіндегі мәртебесін жүзеге асыратын заңнамалық актілерді әзірлеуге негіз болатыны да көрсетілді.

Декларацияның тағы бір тарихи маңызы — Қазақстанның кеңестік саяси жүйеден тәуелсіз мемлекеттілікке өту үдерісін құқықтық тұрғыдан негіздеуінде. Ол 1991 жылғы 16 желтоқсанда қабылданған «Қазақстан Республикасының мемлекеттік тәуелсіздігі туралы» конституциялық заңға жол ашты.

Осылайша, Егемендік декларациясы Қазақстанның тәуелсіздікке жету жолындағы алғашқы шешуші құқықтық қадамдардың біріне айналды. Ол республиканың мемлекеттік дербестікке ұмтылысын ресми түрде жариялап, кейінгі конституциялық дамудың негізін қалады.

— Декларация қабылданған кезде Кеңес Одағындағы саяси ахуал қандай еді? Қазақ ССР Жоғарғы Советі елең-алаң тұста республикамыздың дербестігін кеңейту және орталық биліктің өкілеттілігін сақтау мәселесін қалай реттей алды?

Декларацияның тағы бір тарихи маңызы — Қазақстанның кеңестік саяси жүйеден тәуелсіз мемлекеттілікке өту үдерісін құқықтық тұрғыдан негіздеуінде. Ол 1991 жылғы 16 желтоқсанда қабылданған «Қазақстан Республикасының мемлекеттік тәуелсіздігі туралы» конституциялық заңға жол ашты.

тігін қамтамасыз етуге, экономикалық және қаржылық жүйесін қалыптастыруға, ұлттық мүдделерін қорғауға ұмтылды. Екінші жағынан, Кеңес Одағы әлі де өмір сүріп тұрғандықтан, республиканың егемендік құқықтарын одақтық құрылыммен үйлестіру мәселесі туындады.

Осы жағдайдағы негізгі мәселе Қазақстанның әлем мемлекеттері арасындағы құқықтық субъектілігіне қатысты болды: республика өз мәселелерін қаншалықты дербес шешеді және одақтық орталықпен қарым-қатынасын қалай реттейді? Декларацияның мазмұны осы мәселелерге құқықтық жауап беруге бағытталды. Құжат Қазақстанның еге-

мендігіне негіз болатын тағдыршешті шешім ретінде қабылданды.

Қазақстанның Кеңес Одағы құрамында бола тұра егемен мемлекет деп жариялануы сол кезеңдегі егемендік пен мемлекеттік тәуелсіздік ұғымдарының құқықтық жүктелісімен түсіндіріледі.

Егемендік — мемлекеттің өз аумағында мемлекеттік биліктің үстемдігін қамтамасыз етіп, оны дербес жүзеге асыруын, аумақтық тұтастығын сақтауды және ішкі-сыртқы саясатының негізгі бағыттарын өз бетінше айқындауды білдіретін мемлекеттік-құқықтық мәртебе. Ал мемлекеттік тәуелсіздік — мемлекеттің дербес саяси-құқықтық су-

бъект ретінде өмір сүруін ресми түрде жариялап, өз билігін тәуелсіз жүзеге асыруын білдіреді.

Қазақстан 1990 жылы мемлекеттік егемендігін жариялауы Кеңес Одағынан бірден шығуды білдірген жоқ. Алайда республиканың Кеңес Одағымен қарым-қатынасын бұрынғыдай орталыққа толық тәуелділік негізінде емес, егемендік пен шарттық қатынастар қағидалары негізінде қаралатынын көрсетті. Декларацияда Қазақстан аумағының тұтастығы мен қол сұғылмаушылығы, халықтың мемлекеттік биліктің кайнар көзі екені, республиканың өз азаматтығына ие болуы, экономикалық қызметті дербес жүргізуі сияқты маңызды қағидалар бекітілді. Осы ережелер Қазақстанның мемлекеттік дербестігін құқықтық тұрғыдан нығайтуға бағытталды.

қағидасы кейінгі конституциялық актілерде дамытылып, бүгінгі Конституцияның мазмұнында көрініс тапты.

Бұл сабақтастықты бірнеше негізгі бағыт бойынша қарастыруға болады. Біріншіден, халық егемендігі қағидасы. Декларацияда Қазақстан халқы егемендіктің бірден-бір иесі және мемлекеттік өкімет билігінің негізі деп танылды.

Қазіргі Конституцияның 4-бабына сәйкес Қазақстан халқы — мемлекеттік биліктің бірден-бір бастауы және Егемендік иесі. Халық өз билігін республикалық референдум және еркін сайлау арқылы тікелей жүзеге асырады. Осы тұрғыдан алғанда, Декларацияда бекітілген халық егемендігі қағидасы Қазақстанның демократиялық және конституциялық дамуының негіздерінің бірі болып саналады.

мыл жасау қағидатына сәйкес Конституция мен заңдар негізінде жүзеге асырылады. Осылайша, Декларацияда жарияланған мемлекеттік дербестік қағидасы бүгінгі конституциялық құрылымның маңызды негізіне айналды.

Үшіншіден, аумақтық тұтастық пен қол сұғылмаушылық. Декларацияда Қазақ ССР-інің территориясы бөлінбейтіні және оған қол сұғылмайтыны, оның келісімінсіз пайдалануға болмайтыны бекітілді. Бұл мемлекеттің аумақтық тұтастығын сақтауға және оның егемендігін қорғауға бағытталған маңызды қағида болды.

Қазіргі Конституцияның 2-бабына сәйкес Қазақстан Республикасының Егемендігі, Тәуелсіздігі, унитарлығы, аумақтық тұтастығы мен басқару үлгісі өзгермейді. Мемлекет өз аумағының

және мемлекеттің экономикалық жүйесіне қатысты ережелер қамтылған. Сонымен қатар Конституцияның 2-бабында Қазақстан Республикасының ұлттық валютасы (ақша бірлігі) — теңге екендігі бекітілді.

Бесіншіден, сыртқы саясатты дербес жүргізу қағидаты. Декларацияда Қазақ ССР-інің халықаралық қатынастардың дербес субъектісі болуға, сыртқы саясатты өз мүдделеріне сай белгілеуге, дипломатиялық және консулдық өкілдіктер алмасуға, халықаралық ұйымдардың, оның ішінде Біріккен Ұлттар Ұйымының және оның мамандандырылған мекемелерінің қызметіне қатысуға құқығы бар екендігі көрсетілді.

Ал қазіргі Конституцияның 10-бабына сәйкес Қазақстан Республикасы халықаралық құқық қағидаттары мен нормаларын құрметтейді, мүдделі мемлекеттермен бейбітшілік пен ынтымақтастықты, олардың ішкі ісіне араласпауды, халықаралық дауды бейбіт жолмен шешуді көздейтін сыртқы саясат жүргізеді.

Алтыншыдан, адам құқықтары мен бостандықтарын қорғау мәселесі. Декларацияда республика аумағында тұратын азаматтарға КСРО Конституциясында және Қазақ КСР Конституциясында көзделген барлық құқық пен бостандыққа кепілдік беріледі.

Ал қазіргі Конституцияның 1-бабында мемлекеттің ең жоғары құндылығы — адам мен оның өмірі, құқықтары мен бостандықтары екендігі көрсетілген. Сонымен қатар Конституцияның II бөлімі тұтастай адамның негізгі құқықтары, бостандықтары мен міндеттеріне арналған.

— **Тәуелсіз тарихымыздағы Республика күні болып белгіленген мерекенің ұрпаққа берер сабағы мен идеялық мазмұны туралы айтып беріңізші...**

— Одақтас мемлекеттің құрамында болу — халқымыздың тағдырындағы күрделі тарихи кезең. Сол кезеңде ұлттық болмысымызды, тілімізді, елдік санамызды әлсіреткен, өз жерімізде өз тағдырымызды дербес шешу мүмкіндігін шектеген ауыр үдерістерді бастан өткердік. Ұлттық мемлекеттіліктің мазмұны жұтандап, елдігімізден айырылып қалу қаупіне де тап болдық.

Сондықтан Республика күнінің ұрпаққа берер сабағын осы тарихи тәжірибемен сабақтастыра түсіндіре аламыз. Азаттыққа ұмтылған халықтың мұратын саяси шешімге, құқықтық құжатқа айналдыра білудің маңызы зор. Егемендік туралы декларация осы жолдағы шешуші қадамдардың бірі болды.

Тәуелсіздікке жету жолында халқымыздың көрген қасіреті де, құрбандығы да бар. Ал одақтық құрсаудан шығуды кенауқымды қантөгіске ұластырмай, саяси және құқықтық жолмен жүзеге асырудың өзі — кейінгі ұрпақ зерделейтін тарихи сабақ. Бұл ел тағдыры шешілер тұста ұлттық мүддеге беріктікпен қатар парасат, ұстамдылық және құқықтық тетіктерді орнымен қолдану қажет екенін көрсетеді.

— **Әңгімеңізге рақмет!**

Сұхбаттасқан
Тілегүл ЕСДӘУЛЕТ

ДЕКЛАРАЦИЯСЫ — ДАМУДЫҢ ІРГЕТАСЫ

— Мемлекеттік егемендік туралы декларация мен 1991 жылғы 16 желтоқсанда қабылданған «Қазақстан Республикасының мемлекеттік тәуелсіздігі туралы» конституциялық заңның арасында қандай құқықтық сабақтастық бар?

— 1990 жылғы Егемендік декларациясы мен 1991 жылғы Тәуелсіздік туралы заң — Қазақстанның қазіргі мемлекеттілігін қалыптастырған өзара сабақтас екі маңызды құжат. Екеуінің де тарихи мәні зор, бірақ қабылдану мақсаты, құқықтық мазмұны және мемлекеттің мәртебесін айқындаудағы қызметі әртүрлі болды.

1990 жылғы 25 қазанда қабылданған Қазақ ССР-інің Мемлекеттік егемендігі туралы декларациясының негізгі мақсаты Қазақстанның егемендігін жариялап, республиканың дербес дамуының құқықтық негіздерін қалыптастыру болды. Бұл құжат Қазақстанның тәуелсіздікке қарай бет алғанын көрсетті. Алайда ол Кеңес Одағынан бірден шығуды білдірген жоқ.

1991 жылғы 16 желтоқсанда қабылданған «Қазақстан Республикасының мемлекеттік тәуелсіздігі туралы» конституциялық заңның негізгі мақсаты — Қазақстанның мемлекеттік тәуелсіздігін ресми түрде жариялау және тәуелсіз мемлекеттің құқықтық мәртебесін бекіту болды. Бұл заң Қазақстанның дербес мемлекет ретінде қалыптасуын жаңа кезеңге шығарды. Республика енді өзінің мемлекеттік билігін, ішкі және сыртқы саясатын тәуелсіз жүзеге асыратын мемлекет ретінде жарияланды. Қазақстанның мемлекеттік дербестігі халықаралық аренада жеке субъект ретінде әрекет етуіне негіз болды.

— **Декларацияда жарияланған қағидаттар мен саяси ұстанымдар кейінгі Конституцияларда қалай бекітіліп, дамытылды?**

— Егемендік декларациясы Қазақстанның мемлекеттік құрылымы мен конституциялық дамуының негізгі бағыттарын айқындады. Оның бірқатар

Егемендік декларациясы Қазақстанның мемлекеттік құрылымы мен конституциялық дамуының негізгі бағыттарын айқындады. Оның бірқатар қағидасы кейінгі конституциялық актілерде дамытылып, бүгінгі Конституцияның мазмұнында көрініс тапты.

Екіншіден, мемлекеттік егемендік пен биліктің дербестігі. Декларация Қазақстанның өз аумағындағы мемлекеттік билікті дербес жүзеге асыруын көздеді. Бұл республиканың өз мемлекеттік мүдделеріне сәйкес шешімдер қабылдауына құқықтық негіз қалады.

Қазіргі Конституцияда Қазақстанның егемендігі, мемлекеттік биліктің ұйымдастырылуы және оны жүзеге асыру тәртібі бекітілген. Конституцияның 4-бабына сәйкес Қазақстан Республикасында мемлекеттік билік біртұтас, ол заң шығарушы, атқарушы, сот тармақтарына бөліну және өзара іс-қи-

тұтастығын, қол сұғылмауын, бөлінбеуін қамтамасыз етеді. Бұл қағиданың маңызы — елдің аумақтық бірлігін, қауіпсіздігін және мемлекеттік тұрақтылығын қамтамасыз етуінде.

Төртіншіден, экономикалық дербестік. Декларацияда Қазақстанның өз экономикалық және қаржылық жүйесін қалыптастыруға ұмтылысы көрініс тапты. Бұл республиканың экономикалық мәселелерді өз мүддесіне сай шешуіне жол ашты.

Қазіргі Конституцияда меншік қатынастарының құқықтық негіздері, экономикалық қызметтің қағидалары

24 ҚАЗАН 2026 | СЕНБІ

Биыл Мемлекеттік егемендік декларациясының қабылданғанына 36 жыл толмақ. 17 бөлімнен тұратын құжат Қазақстанның бүгінгі бейбіт күнінің іргетасы іспетті. Себебі декларациядан кейін Қазақстанның өз шекарасынан бастап, азаматтығы, мемлекеттік бюджеті, халықаралық қатынастардағы дербестігі, мемлекеттік рәміздері сияқты егемен елге тән негізгі құқықтары заңды түрде шегенделді. Біз осы тұста айтулы құжат ел тарихында айрықша орны бар қандай оқиғаларға жол ашқанын шолып, таңдаулы 10 деректі сараптап көрдік.

А Мадияр ТӨЛЕУ

ЖАҒАН ЖҰРТЫНЫҢ МОЙЫНДАУЫ

Қалай алғанда да, 1990 жылы 25 қазанда қабылданған Мемлекеттік егемендік декларациясы көп өтпей Қазақстанның Тәуелсіздігін жариялауға алғашқы баспалдақ болғаны анық. 1991 жылы «Қазақстан Республикасының мемлекеттік тәуелсіздігі туралы» Конституциялық заң қабылданып, ресми түрде тәуелсіз мемлекет атанғаны — осы құжаттың септігі. Мұны бір деніз.

Екіншіден, Мемлекеттік егемендік туралы декларациясының 2-тармағында «Қазақ ССР-і ұлттық мемлекеттігін сақтау, қорғау және нығайту жөнінде шаралар қолданады» деп жазылған. Бұл нені аңғартады? Мемлекет өзінің қорғанысын қамтамасыз етуге мүмкіндік алғанын көрсетеді. Соның арқасында 1992 жылғы 7 мамырда Қазақстанның Қарулы Күштері құрылды. Республика аумағындағы әскери бөлімдер мен мүліктер

ЕГЕМЕНДІК: ОРНЫ БӨЛЕК ОН ОҚИҒА

Қазақстанның қарамағына өтіп, өз Қарулы Күштеріміз құрылды. Жаңағы бөлімді осы қадамдардың алғышарты ретінде бағалауға болады.

Жалпы, құжатта сыртқы саясат өте ауқымды қамтылған. Декларацияның алтыншы тармағына көз жүгіртсек, «Қазақ ССР-інің мемлекеттік өкімет билігі Республика ішінде, сондай-ақ Одақтық шартта белгіленген шенберде сыртқы қарым-қатынаста үстем, дербес, толық болады» деп жазылған. 1991 жылдың желтоқсанында Алматы қаласында тарихи Алматы декларациясы қабылданды. Дәл сол кезеңде бұрынғы Кеңес Одағының орнына Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы құрылғаны ресми түрде рәсімделді. Бұл — үшінші айтулы оқиға.

Төртіншіден, сыртқы саясаттағы серпінді істер жалғаса берді. Мәселен, құжаттың 14-бөлімінде «Қазақ ССР-інің халықаралық қатынастардың дербес субъектісі

Қазақстан Біріккен Ұлттар Ұйымының 168-мүшесі болып қабылданып, Нью-Йоркте елдің көк Туы салтанатты түрде көтерілді.

Дипломатиялық қарым-қатынастардың көркейе бастаған кезеңі де дәл осы тұсқа келеді. 14-бөлімнің жалғасына карасақ, «Республика шет мемлекеттермен экономикалық және сауда

өкілі, Мемлекеттік хатшы Джеймс Бейкер Алматыға ресми сапармен келіп, жаңа мемлекетпен дипломатиялық байланыс орнату негіздерін талқылағаны есте. Келесі жылы қаңтарда Қазақстан мен АҚШ дипломатиялық қарым-қатынас орнатты.

Ең маңызды алтыншы оқиға ретінде 1991 жылдың 15 наурызында бауырлас Түркия Республикасының Президенті Тұрғыт Өзалдің Алматыға ресми сапармен келуін айтар едік. Себебі бұл еліміздің егемендік алуы қарсаңындағы шетелдік басшылардың алғашқы тарихи сапары еді.

Кез келген мемлекет өзін танытатын рәміздерсіз болмасы анық. Декларацияда бұл да ұмыт қалмады. 16-бөлімде «Қазақ ССР мемлекеттік егемендігінің символдары — герб, жалау, гимн —

Тоғызыншы, декларацияның 12-бөлімінде «Қазақ ССР-і Республикадан тыс жерлерде тұратын казактардың ұлттық-мәдени, рухани және тіл жөніндегі қажетін қанағаттандыруға қамқорлық жасайды» деп жазылған. Бұл сөйлем әлемнің әр түкпіріндегі қазақтың көкейінен орын алғаны анық. Егемендік алғаннан кейін, 1991 жылы Қазақ ССР Министрлер Кабинеті «Басқа республикалардан және шетелдерден ауылдық жерлерде жұмыс істеуге тілек білдіруші жергілікті ұлт адамдарын Қазақ ССР-інде қоныстандыру тәртібі мен шарттары туралы» тарихи қаулыны қабылдады. 1991 және 1992 жылы Түркия, Қытай, Моңғолия және Ирандағы қандастар ата-жұртқа оралды, яғни армандаған Ұлы көш басталды. Көп өтпей 1992 жылдың қыркүйегі мен қазанында жердің әр түкпіріндегі казактар Алматыда бас қосты. Дүниежүзі казактарының I Құрылтайы өтіп, әлемнің 33 елінен келген 800-ден астам қандасымыздың қатысуымен бұрын-соңды болмаған жиын өткізілді.

Оныншы оқиға ретінде Қазақстанның Семей полигонын жабуға қатысты ұстанымын айтсақ болады. XX ғасырдың орта шегінен асқанда түрлі соғыссыз-ақ небір жарылыстарды көрген топырақтың «қайғысы» көп адамның жүрегінде ғана емес, тәнінде де жара болып қалды. 1949-1989 жылдар аралығында Семей ядролық полигонында барлығы 456 ядролық және термоядролық жарылыс жасалды. Жер беті мен әуеде 116 рет ойран болды, жер астындағы ұнғымалар мен шахталарда 340-қа жуық алапат жарылыс болған. Оның зардабын басқа емес, аймақтағы халық көрді, саулығына зиян тиді. Қанша жылдар өтсе де, ол кезеңдердің қасіретін ұмыта қою қиын.

Қазақстан егемендік декларациясын қабылдарда бұл мәселені ұмыт қалдырған жоқ. Құжаттың 11-бөлімінде «Республика территориясында ядролық қарудың сыналуына, жаппай қырып-жоятын қарудың өзге де түрлері (химиялық, бактериологиялық, биологиялық және басқалар) үшін сынау полигондарын салуға және олардың жұмыс істеуіне тыйым салынады» деп тайға таңба басқандай көрсетті. Ал 1991 жылғы тамызда Қазақстан әлемде бірінші болып өз еркімен қуатты ядролық арсеналдан (әлемдегі 4-ші орындағы) бас тартып, Семей полигонын жапты. Бұл шешім елдің халықаралық беделін биіктетті, кейін Қазақстан қадамын көп ел үлгі етіп санады.

Біз атап өткен әр оқиғаның астарында Мемлекеттік егемендік декларациясынан түлеген «жеңіс» жатыр. Қазір тарихтағы көп оқиғаның бірі секілді көрінгенімен, ол кезеңде бұл егемендік алып, тәуелсіздіктің табалдырығында тұрған жас мемлекеттің халқына үлкен абырой мен қуаныштың нышаны еді. Болашақтың бастауы тарихқа құрметпен қарауда жатқанын осындай сәтте ұғынамыз.

«Қазақстан егемендік алып, тәуелсіздік табалдырығында тұрған 1991 жылдың соңғы айында АҚШ-тың жоғары лауазымды өкілі, Мемлекеттік хатшы Джеймс Бейкер Алматыға ресми сапармен келіп, жаңа мемлекетпен дипломатиялық байланыс орнату негіздерін талқылағаны есте. Келесі жылы қаңтарда Қазақстан мен АҚШ дипломатиялық қарым-қатынас орнатты.»

болуға, сыртқы саясатты өз мүдделеріне сай белгілеуге, дипломатиялық және консулдық өкілдіктер алмасуға, халықаралық ұйымдардың, оның ішінде Біріккен Ұлттар Ұйымының және оның мамандандырылған мекемелерінің қызметіне қатысуға қатынастардың дербес субъектісі

байланыстарын еріктілік пен теңправолылық принциптерін сақтай отырып, өзара тиімді шарттар негізінде құрады, сыртқы экономикалық қызмет мәселелерін дербес шешеді» деп жазылған. Қазақстан егемендік алып, тәуелсіздік табалдырығында тұрған 1991 жылдың соңғы айында АҚШ-тың жоғары лауазымды

қасиетті болып табылады және оларды қорлаудың қандай болса да заңмен жазаланады» деп көрсетілді. Еліміздің алғашқы рәміздері 1992 жылғы маусымда қабылданғаны есте. Тәуелсіз Қазақстанның өзіндік Туы, Елтаңбасы және Әнұранының музыкалық редакциясы ресми түрде бекітілді.

ҒАРЫШҚА ЖЕТКЕН ҰЛ, ҰЛЫ КӨШ ҺӘМ БЕЙБІТСҮЙГІШТІК

Ішкі жай-күйі мен халықаралық саяси аренадағы орнын нақтылап жатқан тұста Қазақстанның қоғамдық өмірінде де мақтанышпен айтар оқиғалар болып жатты. «Адамзат ғарышқа ұшты» деген жаңалыққа тамсанып жүрген ел «қазақ ғарышқа ұшты» деген хабарды да естіді. Меңзеген оқиғамыз түсінікті де шығар, тәуелсіздік алар алдында, 1991 жылдың қазанында Токтар Әубәкіров тұңғыш қазақ ғарышкері ретінде «Союз Т-13» кемесімен ғарышқа ұшты. Мұны әлі күнге дейін ұлттық мақтаныш ретінде көрсетсек, артық емес. Сегізінде белес — осы.

«Қазақ КСР Мемлекеттік егемендігі туралы» Декларация қазіргі қазақ мемлекеттілігінің саяси-құқықтық негізін қалады. Осынау тарихи құжатта елдің бостандығы, аумақтық тұтастығы, экономикалық мүддесі, халықаралық аренадағы орны заңмен шегеленді. Аумалы-төкпелі кезеңде хатқа түскен Декларация мәтініне бүгінгі биіктен көз жіберсек, оның әр бабынан алысты көздеген көрегендікті байқаймыз.

Еркебұлан НҮРЕКЕШ

Құжаттың 1-бабында Қазақ КСР-і егемен мемлекет деп танылып, одақтық қатынастарды өз еркімен жүргізу немесе жүргізбеу құқығы айқындалды. Жалпы, КСРО Конституциясының 72-бабында одақтық республикалардың Одақ құрамынан шығу құқығы бұрын да жазылған. Бірақ іс жүзінде оған бөгет болатын кедергі өте көп еді. Декларация бұл тетікті нақты орындалатын деңгейде орнықтырды. 3-бапта Қазақ КСР территориясы бөлінбейтіні және жерге қол сұғылмайтыны кесіп айтылса, 6-бапта саяси, экономикалық, әлеуметтік, мәдени даму бағытын республиканың өзі шешуіне құқық берілді.

Егемендікті бекіткен пәрменді тетіктің бірі – 8-бап. Онда елдің егемендік құқықтарына қайшы келетін одақтық заңдардың күшін республика аумағында тоқтату құқығы белгіленді. 15-бапта республиканың ішкі саясатына сырттан араласу «мемлекеттік егемендікті бұзу» деп бағаланды. Яғни мейманасы тасыған метрополияның үстемдігіне тосқауыл қойылып, Қазақ КСР-інің дербестігі бекемделді.

4-бапта мемлекеттік биліктің бірден-бір иесі халық екені тасқа басқандай таңбаланып, маркс-

ДЕКЛАРАЦИЯ – ДЕРБЕСТІК БАСТАУЫ

тік-лениндік пролетариат диктатурасы тарих қойнауына сіңіп жоғалды. 5-бапта азаматтарды партиялық, әлеуметтік, ұлттық, діни ерекшелігіне қарай алаламау қағидаты жарияланды. 7-бапта мемлекеттік билік заң шығарушы, атқарушы һәм сот тармақтарына алғаш рет ресми жіктелді. Бұл нормалар плюрализмге жол

етіміз республиканың айрықша меншігі делінді. Сонымен қатар азаматтардың меншік құқығы мойындалып, КСРО-ның мемлекеттік меншікке ғана арқа сүйеген жоспарлы жүйесі бір-жола күйреп, жаңадан нарықтық қатынастар қалыптасты.

10-бапта Қазақ КСР-нің мемлекеттік банкін, бюджетін,

қорғау және нығайту бағытында нақты шаралар қабылдайтыны анық жазылды.

12-бапта шетелдегі қазақтардың мәдени, рухани, тілдік қажеттіліктеріне қамқорлық жасау жағы қарастырылды. Осы норма сырттағы қандастармен тығыз байланыс орнатуға септігін тигізді. Әрине, Қазақстан аумағын мекендейтін өзге этностардың тең құқығын қорғау қағидасы да қатаң ескерілді.

дарын түсіндірсе, 1991 жылғы конституциялық заң Қазақстанның мемлекеттік тәуелсіздігін толық зандастырды.

Декларацияда бекітілген аумақтық тұтастық, халық егемендігі, билікті бөлу, экономикалық дербестік, сыртқы саясат жүргізу құқығы тәрізді тармақтар Қазақстанның бүгінгі Конституциясына да кіргізіліп, олардың мазмұны жаңа заманда жаңғырып жатыр.

Мысалы, биыл 1 шілдеде күшіне енген Конституцияның 2-бабында егемендік пен аумақтық тұтастық қағидаттары көрініс тапқан. Бұл Декларацияның 1 және 3-баптарында айтылған идеялардың жаңа жағдайдағы занды жалғасы десек, еш кателеспейміз.

Халық егемендігі қағидаты да маңызын жойған жоқ. Жаңа Конституцияның 4-бабында Қазақстан халқы мемлекеттік биліктің бірден-бір бастауы әрі егемендік иесі деп танылған. Халық билікті референдум мен сайлау арқылы тікелей де, жанама жолмен де жүзеге асырады. Сондай-ақ жаңа Конституция биліктің заң шығарушы, атқарушы, сот тармақтарына бөлінуін бекітіп, 1990 жылғы қағидатты қазіргі мемлекеттік жүйенің темірқазығына айналдырды.

Құқықтық үстемдік мәселесінде де айқын байланыс бар. Декларацияның 8-бабы республиканың егемендік құқықтары мен Конституциясын қорғауға бағытталса, жаңа Конституцияның 5-бабында Ата заңның ең жоғары заңдық күші ескертілген.

Экономикалық егемендікке, табиғи ресурстарға қатысты қағидаттар да жаңа мазмұнмен байыды. Декларацияның 9-бабында табиғи байлықтар республиканың ерекше меншігі делінсе, жаңа Конституцияның 8-бабында жер мен жер қойнауы, су, өсімдіктер мен жануарлар дүниесі, басқа да табиғи ресурстар халыққа тиесілі екені жазылған.

Жаңа Конституцияның кіріспесінде біртұтас Қазақстан халқы, этносаралық, конфессияаралық татулық, мәдениет, білім құндылықтары аталады. 9-бапта қазақ тілі мемлекеттік тіл ретінде айқындалып, Қазақстан халқының тілдерін дамыту мемлекеттің міндеті ретінде белгіленген. Бұл – Декларациядағы ұлттық мәдениетті жаңғырту, азаматтардың теңдігін қамтамасыз ету қағидасының бүгінгі көрінісі.

Әрине, 1990 жылғы Декларация одақтас республика кезінде қабылданды, сондықтан кейбір ережесі сол дәуірдің саяси-құқықтық шындығына бағынды. Ал Тәуелсіз Қазақстанның конституциялық құрылысы бертіңгі реформалардың арқасында біршама жаңарған. Ендеше Декларацияны қазіргі конституциялық жүйенің дайын үлгісі деп емес, оның басты қағидаттарына қалыптастырған негізгі құжат деп бағалауымыз керек.

Қазақ КСР Жоғарғы Советінің екінші сессиясында

ашып, компартияның 70 жыл бойы мызғымай тұрған монополиясын қиратып тастады.

Декларацияның 9, 10 және 11-баптарында елдің саяси егемендігі экономикалық дербестікпен, экологиялық қауіпсіздікпен ұштасты. Өйткені өз жеріне, өз ресурсына өзі иелік ете алмайтын, өз қаржысын өзі басқара алмайтын қауымның тәуелсіздігі қағаз күйінде қалатыны белгілі еді. Мәселен, 9-бапта жердің асты-үсті, суы, әуе кеңістігі, жан-жануар, өсімдіктер әлемі, барлық табиғи байлығы, тарихи-мәдени қазынамыз, экономикалық, ғылыми-техникалық әлеу-

Егемендікті бекіткен пәрменді тетіктің бірі – 8-бап. Онда елдің егемендік құқықтарына қайшы келетін одақтық заңдардың күшін республика аумағында тоқтату құқығы белгіленді. 15-бапта республиканың ішкі саясатына сырттан араласу «мемлекеттік егемендікті бұзу» деп бағаланды. Яғни мейманасы тасыған метрополияның үстемдігіне тосқауыл қойылып, Қазақ КСР-інің дербестігі екемделді.

салық және кеден саласын құру құқығы қамтылды. Осы қағидаттар экономикада өз мүддемізге сай шешімдер қабылдауға көмектесті.

11-бап экологиялық қауіпсіздік мәселесін бірінші орынға шығарды. Мұнда республика аумағында ядролық қаруларды сынауға түбегейлі тыйым салынды. Семей полигонынан әбден аузы күйген Қазақстан үшін бұл кезек күттірмейтін жұмыс еді.

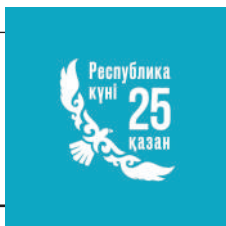
Декларацияда қазақтың ана тілін, салт-дәстүрін дамыту мемлекеттік деңгейдегі міндет ретінде жүктелді. Құжаттың кіріспесі «қазақ ұлтының тағдыры үшін жоғары жауапкершілікті ұғына отырып» деген батыл сөйлеммен басталып, 2-бапта Қазақ КСР-і өз ұлттық мемлекеттігін сақтау,

лып, республиканың экономикалық, дипломатиялық қатынастары кеңейді. 1993 жылы ұлттық валютамыз қолданысқа қосылды.

1991 жылғы 1 желтоқсанда Қазақстанда тұңғыш жалпыхалықтық Президент сайлауы өтті. Сол жылдың 10 желтоқсанында елдің атауы Қазақстан Республикасы болып өзгертілді. 1991 жылғы 16 желтоқсанда «ҚР мемлекеттік тәуелсіздігі туралы» конституциялық заң қабылданды. Осы заңның 18-бабында «жаңа Конституцияны әзірлеуде Егемендік Декларациясы басшылыққа алынады» деп ашып көрсетілді. Бұл сабақтастық Декларацияның тарихи мәнін айғақтайды. Қысқасы, 1990 жылғы құжат егемендіктің ұстын-

«Қазақ КСР Мемлекеттік егемендігі туралы» Декларация жобасын дайындау жөніндегі комиссия төрағасы Салық Зиманов

24 ҚАЗАН 2026 | СЕНБІ

Еліміз егемендік алып, тәуелсіз мемлекет атанғалы бірнеше буын алмасты. Тәуелсіздік таңы атқан тұста ес біліп, етек жиған ұрпақ бүгінде ел ағасына айналды. Ал сол кезеңде дүние есігін ашқан балалар қазір өз алдына шаңырақ көтеріп, ұрпақ тәрбиелеп отыр. Бүгінгі жастар болса егемендіктің қадір-қасиетін тарихтан, оқулықтардан және үлкендердің естеліктерінен танып-біліп келеді. Әр буынның тәуелсіздік туралы түсінігі, оған деген көзқарасы мен бағасы әртүрлі. Бірі азаттықтың алғашқы жылдарындағы қиындықтарды бастан өткерсе, енді бірі тәуелсіз елдің игілігін көріп өсті. Осы орайда біз үш буын өкілінен егемендіктің олар үшін нені білдіретінін, оның қадірін қалай түсінетінін сұрап көрдік.

А Сымбат БАУЫРЖАНҚЫЗЫ

ДЕКЛАРАЦИЯНЫҢ ҚАБЫЛДАНҒАНЫН ГАЗЕТТЕН ОҚЫДЫҚ

Қарағандыдағы Политехникалық университеттің инженер-механигі Самат Әділбаев кеңестік кезеңде білім алып, тәуелсіздіктің алғашқы жылдарында еңбекке араласқан буынның өкілі. Ол үшін егемендіктің ең үлкен құндылығы — рух азаттығы мен ой еркіндігі. Өйткені бір ғана идеология үстемдік құрған қоғамда өскен ұрпақ азат ойдың, еркін сөздің бағасын жақсы біледі. Самат Әділбаев тәуелсіздік жылдарындағы ең үлкен өзгерісті халықтың ұлттық санасының оянуымен, тарихи жадының жаңғыруымен байланыстырады.

— Біз 1980 жылдардың ортасында мектеп бітірдік. Әріп танып, айналамызға көз тастап, қоғам туралы түсінігіміз қалыптаса бастаған шақта санамызда «егемендік» деген ұғым болған жоқ. Коммунистік партияның айтқаны ақиқат саналып, бір ғана идеология үстемдік құрды. Басқаша ойлауға, өз тарихының кейбір тұсын сұрап білуге де жүрексінетін заман еді. Сондықтан мен үшін тәуелсіздіктің ең үлкен құндылығы — қорқыныштан арылу. Бала күнімізде «Алашорда», «жазықсыз атылғандар», «халық жауы» деген сөздер сыбырлап қана айтылатын. Үлкендердің әлденеден сақтанып, кей әңгімені бізден жасыратынын сезетінбіз. Оның себебін толық түсінбесек те, әлгі сөздердің өзі көңілімізге үрей ұялататын. Ал бүгін өз жерімізде жалтақтамай сөйлеп, тарихымызды ашық айтып, ел тағдырына қатысты ойымызды еркін білдіре аламыз.

Жетінші сыныпта оқып жүргенімізде Қазақстанның Ресейге қосылуының 250 жылдығы мемлекеттік деңгейде тойланды. Маған қазақ хандарының орыс патшасына бас иіп тұрған сәтін бейнелеуді тапсырды. Айтқандарын салып бердік, сол суретпен ауданнан жүлде де алдық. Ол кезде бейнелеп отырған көрінісімізге бүгінгідей көзбен қарағанымыз жоқ. Мектепте не үйретсе, соны дұрыс деп қабылдадық. КСРО тарихын қалың кітаптан оқыдық. Ал қазақ тарихына арналған кітап жұп-жұқа, бөлінген сағат та аз болатын. Өз жерімізде өткен талай оқиға, ел үшін күрескен талай тұлға бізге беймәлім қалды.

Қазір мектеп оқушысы Кенесары ханның күресін де, Алаш қайраткерлерінің мұратын да ашық оқиды. Әлихан Бөкейхан бастаған арыстарымыздың кім болғанын, не үшін жанын қиғанын біледі. Бұрын атын атауға қорыққан адамдарымыздың еңбек-

ҮШ БУЫН: КЕШЕДЕН КЕЛЕШЕККЕ

терін бүгін қолымызға алып отырмыз. Өз тарихынды өзгенің ыңғайына қарап түсіндірмейсің. Ана тілінде ойыңды айтып, осы әңгіменің өзін еш алаңсыз жұртқа жеткізе аласың. Қазіргі жастар біз көрген идеологиялық құрсауды көрген жоқ. Ол кезде газеттерді дүңгіршектен сатып алып оқытынбыз. «Орталық Қазақстан», «Социалистік Қазақстан» газеттерін үзбей қарайтын әдетіміз бар еді. Өзіміз студентпіз, жатақханада тұрамыз. Егемендік туралы декларацияның қабылданғанын да газеттен оқып білдік. 1986 жылы Украинада әскерде жүргенімде полктегі жалғыз қазақ едім. Саяси жетекші мені шақырып алып: «Алматыда нашақорлар жиналып, машина өртеп жатыр», — деді. Желтоқсанның астарындағы ұлттық намыс пен қасіретті ол кезде толық түсінбедік. Шындықты кейін білдік.

Егемендіктің ең үлкен жетістігі — ұлттық рухтың жаңғыруы мен мемлекеттіліктің қалыптасуы. Наурыз қайта тойланып, ұлттық киімімізді киіп, ән мен күйімізді еркін әуелеткенде мақтаныш сезіміміз оянды. Алаш арыстарының кітаптары жарық көрді. 1991 жылы төртінші курс студенті едік. Сол кітаптарды таласа сатып алып, бір-бірімізге сүйіншілегеніміз әлі есімде. Егемендік алғаннан кейін батырлар мен билерге ас беріліп, дүбірлі айтыстар өтті. Елдің еңсесі көтерілді. Төл теңгеміз айналымға еніп, өз әскеріміз құрылды. Дербес мемлекет ретінде әлемге танылдық.

ЕЛІМІЗДІҢ БОЛАШАҒЫН ӨЗІМІЗ АЙҚЫНДАЙМЫЗ

Зангер Абайқали тәуелсіз Қазақстанда дүниеге келген. Бүгінде бір баланың әкесі атанған ол елдің болашағын өз перзентінің келешегімен байланыстырады. Оның айтуынша, егемендіктің қадірі адамның күнделікті тіршілігінен, еркін еңбек етіп, отбасын асырап, ертеніне сеніммен қарауынан көрінеді. Аға буынның әңгімесін тындап өскен зангер азаттыққа жету жолындағы күресті ұмытпау керектігін айтады.

— «Тәуелсіздік» дегенде, ең алдымен еркіндік пен шүкіршілік деген сөздер ойыма сарт ете қалды. Өз жеріміз, тіліміз, тарихымыз, салт-дәстүріміз бар. Ең бастысы,

өз болашағымызға өзіміз жауап береміз. Тәуелсіздіктің ең үлкен құндылығы — бейбіт өмір мен тұрақтылық. Өйткені бейбіт елде ғана адам білім алып, еңбек етіп, отбасын құрып, балаларының болашағына сеніммен қарай алады. Сондықтан тәуелсіздікті тек тарихи жетістік емес, күнделікті өміріміздің басты құндылығы деп түсінемін. Мен егемен ел болып жарияланған жылы әлі дүниеге келмеген едім. Дегенмен ата-анамыздың, ата-әжелеріміздің сол кезең туралы айтқан әңгімелерін тындап өстік. Сол кісілердің толқынысын, үмітін, тәуелсіздікке деген ерекше сезімін олардың әңгімелері арқылы түсінуге тырысамын. Осындай әңгімелерді тындаған сайын бүгінгі бейбіт өмірімізге, еліміздің тыныштығына, өз тілімізде сөйлеп, өз салт-дәстүрімізді ұстанып отырғанымызға қуанамын.

Біз егемендіктің қадірін тек өткенді еске алу арқылы емес, бүгінгі мүмкіндіктерімізді бағалап, еліміздің дамуына өз үлесімізді қосу арқылы да түсінуіміз керек деп ойлаймын. Өйткені тәуелсіздікті сақтау — баршамызға ортақ жауапкершілік. Ал болашақ ұрпаққа бейбіт, тұрақты әрі өркендеген ел қалдыру — біздің басты міндетіміз. Меніңше, тәуелсіз ел болудың мәні күнделікті өмірден көрінеді. Мысалы, өз елімде еңбек етіп, отбасымды асырап, балаларымыздың болашағын Қазақстанмен байланыстыра алуым — тәуелсіздіктің нақты көрінісі. Сонымен қатар өз еліміздің дамуына үлес қосу, қоғам алдындағы міндеттерді орындау, мемлекеттік тіл мен ұлттық құндылықтарды құрметтеу де осы ұғыммен тығыз байланысты. Тәуелсіздік бізге мүмкіндік береді, ал сол мүмкіндікті дұрыс пайдалану — әрқайсымыздың міндетіміз.

Кейінгі жылдары Қазақстан халықаралық қауымдастықта өз орнын қалыптастырып, экономикасын, білім беру жүйесін, инфрақұрылымын дамытып келеді. Бірақ кез келген жетістіктің негізінде адам тұруы керек деп ойлаймын. Сондықтан мен үшін ең маңызды нәтиже — елімізде бейбітшілік пен тұрақтылықтың сақталуы, адамдардың еркін еңбек етіп, келер ұрпаққа жақсы өмір қалыптастыруға ұмтылуы. Тәуелсіз елдің азаматы болу — тек құқықтарға ие болу емес, сонымен бірге үлкен жауапкершілік алу. Әр адам өз ісіне адал болып, заңды сақтап, қоғамға пайдасын тигізуге тырысуы керек. Әсіресе мемлекеттік қызметте жүрген адам үшін бұл жауапкершілік жоғары деп есептеймін. Себебі мемлекеттік қызмет — халыққа қызмет ету, елдің дамуына үлес қосу.

ТАҢДАУ ЖАСАУЫМЫЗҒА МҮМКІНДІК КӨП

Арқалық қаласының тумасы Ақтілек Мереке — Л.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің төртінші курс студенті. Тәуелсіз елде дүниеге келген жас үшін еркіндік — өз жолын таңдау мүмкіндігі әрі сол таңдауына жауап бере білу. Болашақ журналист егемендіктің қадірін, ұлттық болмыс пен бүгінгі буынның жауапкершілігін күнделікті өмірімен байланыстыра пайымдайды.

— Өз ойыңды ашық айту, қалаған мамандығыңды таңдау, болашағыңды өз еліңмен байланыстырып жоспарлау — мен үшін тәуелсіздіктің күнделікті өмірдегі көрінісі. Біз тәуелсіз Қазақстанда дүниеге келгендіктен, кейде осы мүмкіндіктердің бәрін қалыпты нәрседей қабылдаймыз. Бірақ оның оңай келмегенін ұмытпауымыз керек.

Атам да, нағашы атам да Ұлы Отан соғысына қатысқан. Бейбіт өмірдің, еркіндіктің қадірін сол кісілерден артық білеміз деп айта алмаймын. Олардың бастан кешкендері туралы әңгімелерін тындағанда, «біз тәуелсіздікке осылай жеттік пе?» деп ойлап қаламын. Біз қазір тәуелсіздікті өз алдына дербес ел болу, өз тағдырымызды өзіміз шешу деп қабылдаймыз ғой. Мысалы, спортшыларымыз халықаралық жарыстарға Қазақстанның атынан қатысып, жеңіс тұғырына көтеріледі. Жастарымыз түрлі олимпиадада жүлде алып, еліміздің атын танытып жүр. Сол кезде өз туымыз көтеріліп, Әнұранымыз шырқалады. Мен үшін егемендіктің нақты көрінісінің бірі — осы. Әлем алдында өз атыңмен танылып, өз еліңнің атынан жетістікке жетудің өзі үлкен мақтаныш.

Қазір төртінші курста оқимын. Университетті бітіргеннен кейін қайда жұмыс істеймін, қандай маман боламын, қоғамға қандай пайдамен тиеді деген сұрақтар жиі ойланадырады. Өз таңдауымды жасауға мүмкіндігім бар, демек, соның нәтижесіне де өзім жауап беруім керек. Шетелде білім алып, тәжірибе жинап, оны Қазақстанда іске асыруға болады. Ең бастысы — әлемге қызығып жүріп, өз еліне деген қызығушылығыңды жоғалтпау. Әр халықтың өз алдына ел болып, тағдырын өзі шешкісі келетіні табиғи түсінік қой. Бірақ сол мүмкіндік бәріне бірдей оңай берілмеген. Біздің тәуелсіздігіміздің артында да қаншама күрес, құрбандық, талай адамның орындалмай кеткен арманы тұр. Бізге «ата-бабаның үмітін ақтау керек» деп жиі айтады. Мен оны өз ісінді адал атқару деп түсінемін. Қазір менің міндетім — жақсы білім алып, мамандығымды меңгеру. Кейін жұмысқа барғанда жауапкершілікпен еңбек ету, айналадағы мәселелерге бейжай қарамау. Тәуелсіз ел болғанымызды мақтан тұтамын. Сол мақтанышымыздың күнделікті ісімізден де көрінгенін қалаймын.

P.S.

«Егемен болмай ел болмас» деген сөз бар. Үш буынның әңгімесін тындап отырып, әрқайсысының егемендікті өз өмірімен өлшейтінін аңғардық. Бірі бұрын айтуға қорыққан сөзін бүгін еркін жеткізгеніне қуанады. Екіншісі баласының ертеніне сеніммен қарағысы келеді. Үшіншісі өз жолын таңдап, еліне пайдасын тигізуді ойлайды. Осы тілектердің тоғысатын тұсы бір: өз елінде еркін өмір сүру, ұрпағыңның да сол еркіндікте өскенін көру. Азаттықтың қадірі де осындай қарапайым адамдық мұраттардан сезілсе керек.

Әлем жасанды интеллект дәуіріне қадам басқалы технология адамзат өміріне дендеп барады. Алайда ақылды жүйелер бұрын мүмкін емес болып көрінген жаңалықтарға жол ашып жатса да, қоғамдағы теңсіздік мәселесі әлі күнге дейін өзекті. Технологиялық төңкеріс баршаға бірдей мүмкіндік бере ала ма? Әйелдердің қоғамдағы рөлі қаншалықты артты? Ал адамзаттың болашағына ықпал ететін шешімдерді кім және қандай құндылықтарға сүйеніп қабылдауға тиіс? Алматыда өткен Be Woman Asia 2026 халықаралық форумында осы және өзге де түйткілдер кеңінен талқыланды.

А Алтынай БАУЫРЖАНҚЫЗЫ,
Алматы қаласы

Форумның биылғы тақырыбы «Этикалық күш» деп аталады. Мінберде әйелдердің шешім қабылдау деңгейіндегі рөлі, білім мен кәсіптегі мүмкіндіктері, гендерлік теңдік және жасанды интеллектің (ЖИ) қарқынды дамуы сынды көкейкесті мәселелер көтерілді. Мәселен, «БҰҰ-әйелдер» жаһандық құрылымының өкілі Джерен Пювен Порестің мәлімдеуінше, қазіргі қарқын сақталған жағдайда гендерлік теңдікке толық қол жеткізу үшін әлі 171 жыл қажет болуы ықтимал. Ал ЖИ саласындағы мамандардың небәрі 22 пайызы — әйелдер. Бұл дегеніміз, бір жағынан, адамзат технологиялық дамудың бұрын-соңды болмаған кезеңін бастан өткеріп жатса, екіншіден, сол дамуға тең дәрежеде қатысу мүмкіндігі әлі де өткір тақырып.

ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ: ТІЗГІН КІМНІҢ ҚОЛЫНДА?

Қазір бірі ЖИ еңбек нарығын түбегейлі өзгертеді деп алаңдаса, енді бірі оны уақытты үнемдеп, тың идеяларды іске асырудың тиімді құралы санайды. Ал Zuckerberg Media компаниясының негізін қалаушы Рэнди Цукерберг екінші көзқарасты ұстанатынын аңғартты. Танымал кәсіпкердің пікірінше, технологиялық өзгерістерден қорқудың қажеті жоқ. Керісінше, жаңа жағдайға бейімделіп, оны өз пайдаңа жарата білу маңыздырақ.

— Қазір мені ерекше қызықтыратын бағыт — жасанды интеллект. Меніңше, ол адамның рөлін алмастырмайды, қайта, біздің сенімді көмекшімізге айналады. Күнделікті қайталанатын міндеттерді ЖИ-ге тапсыру арқылы өзіміз жақсы меңгерген, шығармашылық қабілетімізді қажет ететін жұмысқа көбірек уақыт бөле аламыз. Әсіресе кәсіпкерлер үшін мұның мүмкіндігі зор. Бірақ технологияны пайдаланғанда этика, қауіпсіздік және деректердегі біржақтылық мәселесін естен шығармауымыз тиіс. Мен ЖИ-ді күнделікті өмірде де, спортта да қолданамын. Мысалы, Мексикада өтетін 135 шақырымдық жарысқа дайындалған кезде өзіммен бірге қажетті су қорын алып жүрудің және жүгіру жылдамдығын сақтаудың жолын таба алмадым. Сол кезде ЖИ маған суды таудың басына жеткізу үшін есек жалдауды ұсынды.

ӨЗГЕРІС МІНБЕРІ

Бұл күтпеген шешім болды. Бірақ ол жарыс жолын жылдам еңсеріп, рекорд орнатуыма көмектесті, — деді ол.

Соған қарамастан, кәсіпкер сақылды жүйелердің қарқынды дамуы адамдар арасындағы шынайы қарым-қатынастың құнын төмендетпеуге тиіс деген пікірін білдірді. Сонымен қатар Гарвард университетінің түлегі, Facebook компаниясында еңбек етіп, Facebook Live жобасын іске қосуға қатысқан Рэнди Цукерберг кәсіби жетістікке жетудің бір ғана жолмен шектелмейтінін өз тәжірибесі арқылы баяндады. Әлеуметтік желі саласында табысты мансап құрған ол кейін компаниядан кетіп, жаңа жобаларға ден қойған.

— Технологиялар өмірімізге неғұрлым терең енген сайын, біз шынайы қарым-қатынасқа соғұрлым мұқтаж бола түсеміз. Адамға саяхаттау, спортпен айналысу, бір-бірімен жүздесу, жақындарының жанында болу әрқашан маңызды. Мұны ешқандай технология алмастыра алмайды. Тағы бір айтқым келетіні, жаңа мүмкіндіктерден қорықпауымыз қажет. Қырық жастан асқаннан кейін де мүлде басқа саланы меңгеріп, жаңа кәсіптің маманы атануға болады. Менің әлеуметтік желіден Бродвейге, ЖИ мен ультрамарафонға дейінгі жолым — соның дәлелі, — деді Рэнди Цукерберг.

Ал психология және технология этикасы жөніндегі сарапшы Натали Нахай өз сөзінде ЖИ-дің мүмкіндігі зор екенін жоққа шығармайтынын, бірақ оның ұсынған әрбір жауабын абсолютті шындық деп қабылдауға болмайтынын жеткізді. Өйткені бұл технология қате ақпаратты, бұрын қалыптасқан теріс түсініктерді қайталауы ықтимал. Одан бөлек, ЖИ адаммен сөйлескенде оның көңіл күйін түсініп, жанашырлық танытқандай болады. Бірақ маман технологияның адамға ұқсап жауап беруі оның бізді шын түсінетінін білдірмейді дейді.

— Мені алаңдататын мәселенің бірі — адамдардың біртіндеп өз бетінше ойлану мен шешім қабылдау жауапкершілігін технологияға жүктей бас-

тауы. Егер біз әрбір сұрағымыздың жауабын алгоритмнен іздеп, оның ұсынысына күмән келтірмей әрекет етсек, сыни ойлау қабілетіміз бен таңдау еркіндігімізге қауіп төнеді. Қазір жастардың бір бөлігінің цифрлық ортадан саналы түрде алыстап, шынайы өмірге көбірек көңіл бөлуге ұмтылуы да кездейсоқ емес. Бұл — адамның өз өмірін бақылауды қайтаруға деген талпынысы. Технология адамға қызмет етуі керек, бірақ оны басқармауға тиіс, — деді Натали Нахай.

КИНО АРҚЫЛЫ ЗАҢҒА ҚОЗҒАУ САЛҒАН КҮРЕСКЕР

Енді мына бір аянышты оқиғаға назар аударыңыз. Әлемнің кейбір елдерінде қыз баланың дүниеге келуін өкінішпен пара-пар деп қабылдайтындар болған. Тіпті отбасының ар-намысын сылтау етіп, әйелдің өмірін қиюға дейін баратын қатыгез түсініктер де кездеседі. Форумда мінберден сөз алған «Оскар» сыйлығының екі дүркін иегері, бірнеше мәрте «Эмми» сыйлығын жеңіп алған, TIME нұсқасы бойынша әлемдегі ең ықпалды 100 адам тізіміне енген режиссер Шармин Обайд-Чиной өнер арқылы қоғамдық

стереотиптерді бұзып, заңнамалық өзгерістерге ықпал етуге болатынын көрсетті.

Қарахи қаласында бес қыздың тұңғышы болып өскен Шармин бала кезінен қыз баланы отбасына ауыртпалық санайтын көзқараспен бетпе-бет келген. Кейін осы әділетсіздік оны әйелдер құқығын қорғауға жетелейді. 17 жасынан журналистикаға араласқан ол қоғам назарынан тыс қалған әйелдердің тағдырын деректі кино арқылы көрсетуді мақсат етеді. Оның Saving Face фильмінде қышқыл шабуылынан зардап шеккен әйелдердің өмірі баяндалса, A Girl in the River туындысында «отбасы ар-намысы» үшін өлтірілмек болған әйелдің оқиғасы көрсетілген. Соңғы фильм «Оскар» сыйлығына ұсынылғаннан кейін режиссер көпшіліктің алдында Пәкістан билігін заңнаманы өзгертуге шақырады. Нәтижесінде, елде «ар-намыс үшін кісі өлтіруге» қатысты заңға өзгерістер енгізілді.

— Бала күнімде туыстарымыздың бірі анама: «Бес қызың бар екеніне жаным ашиды», — дегені есімде. Бұл сөз мені ашуландырды. Өмірімді әйелдер құқығын қорғауға арнауыма түрткі болған себептердің біріне айналды. Балалық шағымда қайыр сұрауға мәжбүр болған кішкентай қызды да көрдім. Сол кезде адам тағдырының өмірлік жағдайларға қаншалықты тәуелді екенін түсіндім. Бүгінде бар мақсатым — өзгелерге мүмкіндік жасау. Мен Пәкістанда Pataka Pictures киноқорын құрдым. Бұл қор әйелдерге өз оқиғаларын баяндауға, кино арқылы қоғамдағы өзгерістерге ықпал етуге көмектеседі. Бір адамның екінші адамға мүмкіндік беруі оның өмірін қаншалықты өзгерте алатынын жақсы түйсінемін. Сондықтан мұндай мүмкіндіктің мейлінше көп әйелге бұйырғанын қалаймын, — деді Шармин Обайд-Чиной.

БІЛІМДЕГІ БАСЫМДЫҚ, ТАБЫСТАҒЫ ТЕҢСІЗДІК

Мәселенің тағы бір екінші қыры бар. Әйел теңсіздігі әрқашан ашық қысым мен зорлық-зомбылықтан тұрмайды. Көп жағдайда бұл қоғам қалыпты жағдай деп қабылдайтын күнделікті тұрмыстың өзінде көрініс табады. Қыз баланы білім алуға үндеген қоғам сол білімін кәдеге жаратуына қаншалықты жағдай жасап отыр? Әйгілі Гарвард түлегі, Tilu мектебінің негізін қалаушы, АҚШ-тағы AI-компаниясының президенті Әсел Амангелді осы қайшылыққа назар аударды. Оның пайымынша, мәселе әйелдің білім деңгейінде ғана емес, сол білімін кәсіби жетістікке айналдыруына қоғамның қаншалықты дайын екенінде.

— Қазақстанда әйелдер көбіне еңбекақысы салыстырмалы түрде төмен білім беру және денсаулық сақтау салаларында жұмыс істейді. Мен баяндамада да осы мәселеге тоқталдым. Ресми дерекке сүйенсек, елімізде әйелдердің орташа жалақысы ерлерге қарағанда 28 пайызға, яғни шамамен 146 мың теңгеге төмен. Қыздардың білім деңгейі жоғары бола тұра, табыста мұндай айырмашылықтың сақталуы терең зерттеуді қажет етеді, — деді Әсел Амангелді.

Сайып келгенде, өркениетті қоғам дегеніміз өзгерістің адам өміріне тигізген оң әсерімен өлшенеді. Ал шынайы өзгеріс биік мінберлерде айтылған бастамалар нақты нәтижеге айналғанда ғана көрініс табады.

24 ҚАЗАН 2026 | СЕНБІ

Республика күні қарсаңында Түркістан облысында экономикалық және әлеуметтік маңызы бар бірқатар жоба жүзеге асырылды. Өңірде 120-дан астам мерекелік іс-шара ұйымдастыру жоспарланған. Сонымен қатар жаңа өндіріс орындары іске қосылып, медициналық, мәдени және спорт нысандары ел игілігіне берілуде. Бұл бастамалар өңірдің экономикалық мүмкіндіктерін кеңейтіп қана қоймай, халықтың сапалы қызметтерге қолжетімділігін арттыруға бағытталған.

А Назгүл НАЗАРБЕК,
Түркістан облысы

Өңірдің өнеркәсіптік әлеуетін дамытуда ауыл шаруашылығы шикізатын терең өңдеу мен отандық өндірісті өркендетуге ерекше мән беріліп отыр. Республика күні қарсаңында Ордабасы ауданында мал сүйегінен өнім өндіретін және алюминий композиттік панельдер шығаратын екі кәсіпорын іске қосылды. Темірлан елді мекеніндегі Huating Biotechnology зауытының жобалық құны 9 млрд теңгені құрайды. Кәсіпорын жылына 5 мың тонна өнім шығаруға қауқарлы. Жобаның алғашқы кезеңіне 2,5 млрд теңге инвестиция салынып, 100 жұмыс орнын ашу көзделген. Мұнда мал сүйегінен пептон компоненттерін өндіру қолға алынып, келешекте желатин өндірісін жолға қою жоспарланып отыр. Бұл ауыл шаруашылығы шикізатын тиімді пайдалануға және қосылған құны жоғары өнім өндіруге мүмкіндік береді.

Ал Акбұлақ елді мекенінде ашылған алюминий композиттік панельдер зауытына 2,9 млрд теңге инвестиция бағытталған. Кәсіпорын жылына 3 млн шаршы метр құрылыс материалын өндіре

ҰЛТТЫҚ МЕРЕКЕ ҚАРСАҢЫНДАҒЫ ИГІ ІС

алады. Мұнда 50 адамды жұмыспен қамту жоспарланған. Өнім ішкі нарықтың сұранысын қамтамасыз етуге, импортқа тәуелділікті азайтуға және болашақта Орталық Азия елдері мен Ресейге экспорт көлемін ұлғайтуға бағытталған. Екі жобаның да іске қосы-

луы өңірде өңдеу өнеркәсібін дамытуға, жаңа жұмыс орындарын ашуға және экономиканы әртараптандыруға ықпал етеді.

Өнеркәсіппен қатар халыққа көрсетілетін әлеуметтік қызметтердің сапасы мен қолжетімділігін арттыру да маңызды міндет болып

қала береді. Республика күні қарсаңында Сарыағаш ауданының Ақжар елді мекенінде жаңа дәрігерлік амбулатория ашылды. Құны 216 млн теңге болатын нысан 8 мыңнан астам тұрғынға медициналық көмек көрсетуге арналған. Жалпы ауданы 460 шаршы метр ғимарат заманауи медициналық жабдықтармен қамтамасыз етіліп, 13 жұмыс орны ашылған. Бұл ауыл

тұрғындарының медициналық қызметке қолжетімділігін арттырып, денсаулық сақтау инфрақұрылымын жақсартуға мүмкіндік береді.

Сарыағаш ауданының Жонарық елді мекенінде де ауыл тұрғындары үшін маңызды нысан пайдалануға берілді. 565,6 млн теңгеге салынған 200 орындық мәдениет үйінде кітапхана мен шығармашылық үйірмелер жұмыс істейді. Кітапхана қорында 8 800 кітап бар. Жаңа ғимаратта 13 жұмыс орнын ашу көзделген. Мәдениет ошағы ауыл тұрғындарының бос уақытын тиімді ұйымдастыруға, жастардың шығармашылық қабілетін дамытуға және ұлттық құндылықтарды дәріптеуге жағдай жасайды.

Спорт инфрақұрылымын жаңғырту бағытында Сарыағаш қаласындағы орталық стадион күрделі жөндеуден өтіп, қайта пайдалануға берілді. Жобаның құны 807,5 млн теңгені құрайды. Сыйымдылығы 1 000 орындық

стадионда футбол алаңы жанартылып, 400 метрлік жүгіру жолы, шағын футбол және воркаут алаңдары жабдықталған. Көрермендерге арналған орындар жанартылып, мүмкіндігі шектеулі азаматтарға 20 арнайы орын қарастырылған. Алдағы уақытта мұнда бес жаттықтырушының жетекшілігімен 200-ге жуық оқушы спортпен шұғылданады. Жаңғыртылған нысан бұқаралық спортты дамытуға, жас спортшылардың шеберлігін шыңдауға және түрлі деңгейдегі жарыстар өткізуге мүмкіндік береді.

Мерекелік бағдарлама да мазмұнды іс-шараларға толы. 23 қазанда Түркістан қаласындағы «Конгресс холл» кешенінде «Қыран елім — Қазақстаным» салтанатты іс-шарасы өтсе, осы күні 80 орындық Шейх Мұхаммед бин Заид Әл Нахаян атындағы перзентхана ашылды. «Жайнай бер, Түркістан!» гала-концерті ұйымдастырылды. Сондай-ақ Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінде егеменді даму мен жаңғыру тақырыбына арналған дөңгелек үстел өтті.

24 қазанда «Таза Қазақстан» республикалық экологиялық акциясы аясында «Turkistan Marathon — 2026» халықаралық марафонына қатысатын отандық және шетелдік спортшылардың қатысуымен ағаш отырғызу іс-шарасы болды. 25 қазанда Түркістан қаласында бұқаралық марафондық жүгіру мен Мемлекеттік туды көтеру рәсімі өтеді.

РЕСПУБЛИКА РУХЫН АСҚАҚТАТҚАН САЯБАҚ

Семейдегі Қарағайлы ықшам ауданында ашылған жаңа саябақ бір жыл ішінде тұрғындардың сүйікті демалыс орнына айналды. Республика күні қарсаңында пайдалануға берілген нысан бүгінде қаланың көркін келтіріп қана қоймай, ұлттық құндылықтарды дәріптейтін, мәдени іс-шаралар өтетін қоғамдық кеңістік ретінде қалыптасып келеді.

А Эльмира ЖҮРСІНБЕКҚЫЗЫ,
Абай облысы

Быттыр Республика күні қарсаңында ашылған нысан бұрын бос жатқан аумақты тұрғындардың тынығуына, отбасымен серуендеуіне және мәдени-көпшілік шараларға қатысуына арналған кеңістікке айналдырды. Бір жылдың ішінде саябақтың қала өміріне етене араласуы қоғамдық инфрақұрылымға салынған инвестицияның нақты әлеуметтік мәнін көрсетеді.

Қалалық саябақтар — тұрғындардың күнделікті өміріне тікелей әсер ететін әлеуметтік инфрақұрылымның маңызды бөлігі. Олар адамдардың демалуына мүмкіндік беріп қана қоймай, әртүрлі буын өкілдерінің араласуына, қоғамдық байланыстардың нығаюына жағдай жасайды. Әсіресе жаңа ықшам аудандарда осындай орындардың болуы қолайлы әрі өмір сүруге жайлы ортаның қалыптасуына ықпал етеді.

Жалпы аумағы шамамен 53 мың шаршы метрді құрайтын саябақта серуен жолдары, демалыс аймақтары, сахна және мәдени-көпшілік іс-шараларға арналған

ашық аландар қарастырылған. Көгалдандыру жұмыстары барысында мыңға жуық қарағай мен шырша көшеті, 9 500-ден астам сәндік бұта және 8 000-ға жуық көпжылдық гүл егілген. Сонымен қатар 24 мың шаршы метр аумақ көгалдандырылып, 20 370 шаршы метр жерге брусчатка төселген. Тағы 20 480 шаршы метр аумаққа асфальт жабындысы жайылған.

Бұл көрсеткіштер нысанның ауқымын ғана емес, оның функционалдық мүмкіндіктерін де аңғартады. Жасыл желек саябақтың эстетикалық сипатын арттырса, серуен жолдары мен демалыс аймақтары тұрғындардың бос уақытын жайлы өткізуіне жағдай жасайды. Ашық сахна мен мәдени іс-шараларға арналған аландар қоғамдық кеңістіктің мүмкіндігін кеңейтіп, қаланың мәдени тынысына серпін береді. Дегенмен мұндай жобаның нәтижесі құрылыс жұмыстарының аяқталуымен өлшенбейді. Отырғызылған көшеттердің жерсінуі, жасыл желектің сақталуы, аумақтың тазалығы мен инфрақұрылымның жарамды күйде болуы тұрақты бақылауды қажет етеді. Саябақтың ұзақмерзімді құндылығы оны күтіп-баптау сапасына да байланысты. Сондықтан алдағы

кезенде көгалдандырылған аумақты күтіп ұстау, суару жүйесінің тиімділігін қамтамасыз ету, жарықтандыру мен қауіпсіздік мәселелеріне назар аудару маңызды. Қоғамдық кеңістіктің шынайы сапасы тұрғындарға бір маусым емес, жыл бойы қолайлы жағдай жасай алуымен айқындалады.

Саябақтың ерекшелігін айқындайтын нысанның бірі — «Алтын адам» ескерткіші. Ол қоғамдық кеңістіктің сәулеттік келбетін толықтырып қана қоймай, қазақ халқының тарихи мұрасы мен ұлттық болмысын танытатын символдық мәнге ие. «Алтын адам» — ежелгі дала өркениетінің мәдени жетістіктерін, зергерлік өнердің жоғары деңгейін және ата-бабалар мұрасын бейнелейтін тарихи нышан. Оның заманауи саябақта орналасуы өткен мен бүгіннің арасындағы рухани сабақтастықты көрсетеді.

Саябақтың биіктен түсірілген көрінісінде киіз үй бейнесінің бедерленуі де ұлттық нақышты айқындай түседі. Қазақ халқының дәстүрлі мәдениетіндегі киіз үй — тұрмыс-тіршіліктің ғана емес, бірлік пен тұтастықтың, қонақжайлық пен кеңдіктің де белгісі. Осылайша, саябақтың сәулеттік шешімдері ұлттық мәдениетті қоғамдық кеңістік арқылы танытуға мүмкіндік береді. Бұл — әсіресе жас ұрпақ үшін маңызды. Тарихи нысандарды күнделікті өмірде көріп, олардың мағынасын танып-білу балалар мен жастардың ұлттық мұраға деген қызығушылығын арттыра алады. Егер мұнда тарихитанымдық кездесулер, ашық дәрістер, ұлттық мәдениетке арналған бағдарламалар тұрақты ұйымдастырылса, саябақтың тәрбиелік әлеуеті де арта түспек. Сонда ол тек демалыс орны емес, мәдени-ағартушылық жұмыстар жүргізілетін ортаға айналады.

Кез келген қоғамдық нысанның тиімділігін оның тұрғындар өміріне қаншалықты сіңісіп кеткенінен байқауға болады. Қарағайлыдағы саябақтың бір жыл ішінде отбасылық серуенге, балалардың ойын-сауығына және мәдени-көпшілік іс-шараларға арналған орынға айналуы — соның бір көрінісі.

Қарағайлы ықшам ауданының тұрғыны Нұрлыбек Қалиұлы немерелерін ертіп саябаққа келгенде, бұрын бос жатқан аумақтың көрікті демалыс орнына айналғанына қуанышты екенін жеткізді.

— Бұрын бұл жақ бос жер болатын, ал қазір осындай әдемі, жайлы демалыс орны пайда болды. Айналасы жасыл желекке толы, балаларға арналған ойын алаңдары мен «Алтын адам» ескерткіші ерекше көрік беріп тұр. Отбасымен серуендеп, демалуға таптырмас орын, — дейді тұрғын.

Семейдің Қарағайлы ықшам ауданындағы саябақтың бір жылдық тәжірибесі қоғамдық кеңістіктердің қала дамуы үшін маңызын көрсетеді. Мұндай нысандардың пайда болуы бос жатқан аумақтарды тиімді игеруге, тұрғындардың демалыс мүмкіндіктерін кеңейтуге және мәдени іс-шараларды өткізуге қолайлы жағдай жасауға мүмкіндік береді. Алайда бір саябақ қаланың барлық мәселесін шешпейді. Оның маңызын қалалық ортаны кешенді дамыту аясында қарастырылған жөн. Әр ықшам ауданда серуендеуге, тынығуға және мәдени өмірге араласуға мүмкіндік беретін қоғамдық орындар көбейсе, тұрғындардың өмір сүру сапасы да жақсара түспек.

Республика күні – елдің тәуелсіздік жылдарындағы жетістіктерін саралап, алдағы даму бағыттарын айқындайтын маңызды мереке. Соған сәйкес мерейлі сәт қарсаңында еліміздің әр өңірінде халықтың тұрмыс сапасын жақсартуға, экономиканы дамытуға және жаңа мүмкіндіктер қалыптастыруға бағытталған жұмыстардың нәтижесі көрініс табады. Сыр өңірі де бұл бағыттағы бастамалардан тыс қалған емес.

А Ербақыт ЖАЛҒАСБАЙ, Қызылорда облысы

Биылғы мерекеге орай Қызылорда облысында агроөнеркәсіп саласын дамытуға, энергетикалық әлеуетті арттыруға бағытталған ауқымды жұмыстар қолға алынып отыр. Атап айтқанда, Terra Green заманауи жылыжай кешені мен Orda Power күн электр стансасының құрылысы басталды. Қос жобаның бірі өңірді сапалы көкөніспен қамтамасыз етуге мүмкіндік берсе, екіншісі жаңартылатын энергия көздерін дамытуға бағытталған.

АГРАРЛЫҚ САЛАҒА СЕРПІН

Жалпы, Сыр өңірінің экономикасын әртараптандыруда ауыл шаруашылығы саласының маңызы айрықша. Әсіресе Сыр күрішінің еліміздің азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз етуге қосқан үлесі мен өңірдің экспорттық әлеуетін арттыруға ықпалы орасан. Осы ретте Қызылордада Terra Green ЖШС-ның заманауи жылыжай кешенінің құрылысы басталуы да көпті қуанышқа бөледі.

Жобаның салтанатты рәсмінде Қызылорда облысының әкімі Мұрат Ерғешбаев жаңа бастаманың өңір үшін маңызына айрықша тоқталды. Бұл тұрғыда жылыжай шаруашылығын дамыту халықты сапалы көкөніспен қамтамасыз етуге және ауыл шаруашылығы өндірісін әртараптандыруға мүмкіндік беретінін атап өтті.

— Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы елімізде жаңа инвестициялық кезеңді бастауды, соның ішінде агроөнеркәсіп кешенін дамытуға басымдық беруді тапсырды.

Осы орайда халықты сапалы көкөніс өнімдерімен жыл бойы қамтамасыз ету үшін жылыжай шаруашылығын дамыту айрықша маңызды. Бүгін құрылысы басталған заманауи жылыжай кешені көкөніс тапшылығын болдырмауға, өңірдің экспорттық әлеуетін арттыруға мүмкіндік береді деген жоспар бар. Ең бастысы, жүздеген отбасының тұрақты табыс көзіне айналып, жастарға жаңа жұмыс орындары мен мүмкіндіктер ұсынады, — деді Мұрат Нәлқожаұлы.

МЕРЕЙЛІ КҮН, МАҢЫЗДЫ ЖОБАЛАР

Рәсімде Түркия Республикасының Қазақстандағы төтенше және өкілетті елшісі Мустафа Капуджу, компания мамандары, зиялы қауым өкілдері мен ел ағалары қатысып, серіктестік құрылтайшысы Фатих Будан жоба ерекшеліктерін таныстырды.

Шынында да, заманауи жылыжай кешенін іске қосу мәселесі көптен бері өздігінен сұранып тұр. Осы арқылы өңірдің көкөніске деген сұранысын арттыру, жергілікті өнімнің нарықтағы үлесін ұлғайту және тасымалға байланысты шығындарды азайтуға мүмкіндік артады деген үміт зор.

Сонымен қатар жаңа кәсіпорынның ашылуы еңбек нарығына да оң ықпал етіледі деп күтілуде. Яғни, өндіріс жолға қойылған жағдайда жергілікті тұрғындар үшін тұрақты жұмыс орындары ашылып, ауыл шаруа-

Жалпы, тәуелсіздік жылдарынан бері елдің әлеуметтік-экономикалық дамуының маңызды көрсеткішінің біріне айналған тұрғын үй құрылысы әлі де өзектілігін жоғалтқан жоқ. Сондықтан өңірде үй кезегінде тұрған азаматтарды баспанамен қамту мәселесі мемлекеттік саясаттың басым бағытының біріне айналып тұр.

Бұл тұрғыда облыстық Кәсіпкерлік жәнн өнеркәсіп басқармасының мәліметіне сәйкес, алдағы үш жылда жалпы құны 1 трлн 900 млрд теңгені құрайтын 48 инвестициялық жобаны жүзеге асыру жоспарланып отыр. Бұл жобалар 10 мыңнан астам жаңа жұмыс орнын ашуға мүмкіндік беретінін алға тартады.

— Біздің мақсатымыз — инвестиция көлемін ұлғайтып қана қоймай, оны нақты экономикалық нәтижеге айналдыру. Яғни өңірде тұрақты жұмыс орындарын құру, жергілікті өндірісті дамыту және қосылған құны жоғары өнім шығаруды жолға қоюға басымдық береміз.

Қазір агроөнеркәсіп кешені, құрылыс индустриясы, химия өнеркәсібі, энергетика, тау-кен металлургиясы және машина жасау салаларымен қатар, ауыл шаруашылығы өнімдерін терең өңдеу бағытындағы жобалардың маңызы зор. Атап айтсақ, жүгеріні өңдеу зауыты, агроиндустриялық кластер, заманауи жылыжай кешені секілді ірі бастамалар ауыл шаруашылығын әртараптандыруға, су ресурстарын тиімді

пайдалануға және азық-түлік қауіпсіздігін нығайтуға ықпал етеді. Сонымен қатар халықаралық компаниялармен бірлескен жобалар арқылы өңірге жаңа технологиялар мен өндірістік тәжірибе тартылуда. Бұл өз кезегінде жергілікті мамандардың біліктілігін арттыруға, отандық өнімнің бәсекеге қабілеттілігін күшейтуге және экспорттық әлеуетті кеңейтуге жол ашады, — дейді бұл жөнінде басқарма басшысының міндетін атқарушы Жанар Берденова.

Басқарманың мәліметінше, биыл өңірде 26 инвестициялық жобаны іске қосу жоспарланған. Бүгінде оның 15-і пайдалануға берілген. Алдағы уақытта да инвестициялық жобаларды қолдау, кәсіпкерлерге қолайлы жағдай жасау және өндірістік инфрақұрылымды дамыту жұмыстары жалғасын табатын болады.

БАСПАНА — БЕРЕКЕЛІ ӨМІРДІҢ БАСТАУЫ

Ұлттық мереке — Республика күні қарсаңында Қызылорда қаласының сол жағалауынан 160 отбасыға жаңа тұрғын үйдің кілті табысталды. Қоныстой иелерінің қуанышымен бөліскен Қызылорда облысының әкімі Мұрат Ерғешбаев мереке қарсаңында ұйымдастырылған игілікті іс баспанаға мұқтаж азаматтарды қолдау бағытындағы жұмыстардың кезекті нәтижесі екенін жеткізді. Бұл бастама Сыр өңіріндегі құрылыс қарқынының нақты көрінісін де аңғартты.

Жалпы, тәуелсіздік жылдарынан бері елдің әлеуметтік-экономикалық дамуының маңызды көрсеткішінің біріне айналған тұрғын үй құрылысы әлі де өзектілігін жоғалтқан жоқ. Сондықтан өңірде үй кезегінде тұрған азаматтарды баспанамен қамту мәселесі мемлекеттік саясаттың басым бағытының біріне айналып тұр. Салтанатты рәсімде аймақ басшысы тұрғындарды Республика күнімен құттықтап, ұлттық мерекенің тарихи маңызына да тоқталды.

— Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы «Қолжетімді баспана — арман емес, біздің азаматтарымыздың алдындағы міндетіміз» деп атап өткені мәлім. Соған сәйкес аймақта халықты баспанамен қамту мәселесі күн тәртібінен түскен емес. Соңғы төрт жылда өңірде үй кезегінде тұрған азаматтарға 8 мыңға жуық пәтер беріліп, 30 мыңнан астам жерлесіміз баспаналы болды. Жыл соңына дейін тағы 3 мыңға жуық пәтер бөлініп, 10 мыңға жуық тұрғынды баспанамен қамту жоспарланып отыр.

Бүгін осындай игі бастаманың жарасымды жалғасы ретінде тұрғын үй кезегінде тұрған жерлестерімізге аумағы 12 мың шаршы метрге жуық 160 пәтердің кілтін табыстап отырмыз. Жаңа қоныстарыңыздың босағасы берік болып, шанырақтарыңыз шаттыққа толсын! Әр отбасында балалардың күлкісі естіліп, татулық пен береке салтанат құрсын. Ел іргесі берік, болашағымыз баянды болсын! — деді Мұрат Нәлқожаұлы.

Жалпы, Қызылордада тұрғын үй құрылысын жүргізу халықтың өмір сүру сапасын жақсартумен қатар қаланың сәулеттік келбетін қалыптастыруға негізделген. Сондай-ақ жаңа тұрғын аудандардың бой көтеруі, әлеуметтік инфрақұрылымның қалыптасуы және кәсіпкерлік нысандардың ашылуына сеп болып тұр. Соның негізінде Сырдарияның сол жағалауы Қызылорданың қарқынды дамып келе жатқан шағын аудандарының біріне айналды.

Шара барысында жаңа тұрғын үйлердің құрылысын жүргізген мердігер мекеме қызметкерлері облыс әкімінің Алғыс хатымен марапатталды. Сондай-ақ Қазақстан Халық Кеңесінің мүшесі Мейрамбек Жұмашев құттықтау сөз сөйледі. Ал мемлекет және қоғам қайраткері Нәжмадин Мұсабаев жаңа қоныс иелеріне ақ батасын берді.

24 ҚАЗАН 2026 | СЕНБІ

Түркістан – түркі жұртының талай ғасырлық тарихын, рухани мұрасы мен мәдени жадын тоғыстырған ұғым. Оның аясын бүгінгі қала немесе облыс шеңберімен өлшеу жеткіліксіз. Республика күні қарсаңында Ұлттық академиялық кітапханада таныстырылған «Түркістан» екі томдық энциклопедиясы осы кеңістікті тұтас қарастырып, ортақ өркениеттің өткені мен мұрасын бір арнаға жинақтауды мақсат еткен.

Түркі мәдениеті және мұрасы қорынын қолдаумен өткен дөңгелек үстелге ғалымдар, мемлекет және қоғам қайраткерлері, бауырлас елдердің дипломаттары мен зиялы қауым өкілдері қатысты. Жиында жаңа басылымның ғылыми тұжырымдамасы, әзірлену тарихы мен мазмұндық ерекшеліктері таныстырылды.

Энциклопедияны дайындауға 300-ден астам ғалым мен зерттеуші атсалысқан. 2021–2025 жылдарды қамтыған жұмыс барысында 4000-нан астам атау мен ұғым қайта зерделеніп, бұрын энциклопедиялық айналымға енген тұлғалар, оқиғалар мен жер-су атаулары туралы мақалалар әзірленген. Жалпы көлемі 880 бетті құрайтын екі томдықтың бас редакторы әрі жоба жетекшісі – тарих ғылымдарының докторы, академик Дархан Қыдырәлі, жауапты редакторы – әдебиеттанушы, филология ғылымдарының кандидаты, мәдениет қайраткері Тұрдықұл Шанбай.

Басылымда Түркістан мен тұтас түркі әлемінің бірнеше мыңжылдық тарихына қатысты мәліметтер жүйеленген. Ежелгі және ортағасырлық тарих, археология, сәулет өнері, этнография, әдебиет пен фольклор, тарихи тұлғалар мен рухани мұра туралы мақалалар әліпбилік тәртіппен берілген. Тарихи-географиялық карталар, тұлғалардың портреттері, миниатюралар, жаңғыртпа сызбалар мен ескерткіштердің фотосуреттері еңбектің мазмұнын толықтыра түскен. Бұған дейін Түркістанның екі мың жылдығына орай бір томдық «Түркістан» энциклопедиясы жарық көрген еді. Содан бері өңірде де, тұтас түркі әлемінде де елеулі өзгерістер болды. Сондықтан жоба авторлары жаңа басылымға Түркістанның түркі жұртының рухани орта-

ТҮРКІ ДҮНИЕСІНІҢ ШЕЖІРЕСІ

лығына айналу жолын, кейінгі жылдардағы ауқымды өзгерістер мен ғылыми жаңалықтарды енгізуге күш салған.

Тұсаукесерде сөз алған Дархан Қыдырәлі жобаның бастауында Мемлекет басшысының түркі өркениетін жаңғырту жөніндегі бастамасы тұрғанын айтты. Айтуынша, энциклопедияның негізгі ұстанымы – Түркістанды туыс халықтардың тарихи тұтастығын танытатын кеңістік ретінде қарастыру. Сондықтан басылымда оның географиялық ауқымымен қатар мәдени, рухани және саяси мәніне де назар аударылған.

– Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Түркі кеңесінің 2021 жылғы 31 наурызда өткен саммитінде: «Түркі өркениетін жаңғыртуды, ең алдымен, Ясауи мұрасы мен қасиетті Түркістанды әлемге танытудан бастауға шақырамын», – деп атап айтқан еді. Бұл сөз бізге бағдар болды. Түркістан «түркілер елі», «түркілер мекені» деген мағынаны білдіреді. Ол – туыс халықтардың тұтастығын айқындайтын географиялық, мәдени, рухани және саяси кеңістік, өркениеттік матрица. Махмұд Кашғари мың жыл бұрынғы картасында Баласағұн мен Түркістан аймағын

әлемнің ортасы ретінде көрсеткен. Фазлуллах ибн Рузбихан «Мехман нама-и Бухара» еңбегінде ғұлама ғалымдардың дүниені бір денеге, Түркістанды оның басына балағанын жазады. Ал Әлішер Науаи Иасыдағы Әзірет Сұлтанды «Түркістан халқының құбыласы» деп сипаттайды. Осы жайтты терең түсінген Мағжанның Түркістанды «Екі дүние есігі», «ер түріктің бесігі» деп жырлаған өлеңін Түркістанның өлеңмен өрілген энциклопедиясы деп бағалауға болады, – деді ғалым.

Энциклопедияда Түркістан өңірімен бірге Орталық Азия, жалпы түркі әлемі, оның терең тарихы, өркениеті мен мәдениеті кеңінен қамтылған. Археологиялық, сәулет мұралары, әдеби, фольклорлық және этнографиялық тақырыптар жүйеленіп, терминдер мен ғылыми-танымдық ұғымдар бір ізге түсірілді.

Жиында сөз сөйлеген Әзербайжандағы «Түркістан» газетінің бас редакторы Агил Джамал да басылымның бауырлас халықтарға ортақ маңызына тоқталды. Оның айтуынша, ғылыми және мәдени байланыстарды нығайтатын осындай еңбектер түркі жұртының бірін-бірі тереңірек тануына мүмкіндік береді.

– Бүгін Қазақстанның астанасында «Түркістан» энциклопедиясының таныстырылымына қатысу мен үшін ерекше маңызға ие. Бұл энциклопедия – түркі әлемінің ардақты зиялысы, академик Дархан Қыдырәлінің көп жылғы еңбегінің жемісі. Дархан ағаның Халықаралық түркі академиясының президенті қызметін атқарған кезеңдегі еңбегі бүгінде Әзербайжанда, Түркияда және бүкіл түркі әлемінде зор ықыласпен әрі құрметпен еске алынады. Қазақстан мен Әзербайжан арасындағы достық пен бауырластық қарым-қатынастар президенттеріміздің берік саяси ерік-жігерінің арқасында нығайып келеді. Екі ел де түркі әлемінің ықпалдастығы мен бірлігіне елеулі үлес қосып отыр. Бүгін таныстырылған энциклопедия да осындай қолдау мен қамқорлықтың нәтижесі деп білемін. Құнды тарихи еңбекті әзірлеуге атсалысқан барша азаматқа алғысымды білдіремін. «Түркістан» энциклопедиясы жақын арада әзербайжан тіліне және өзге де түркі елдерінің тілдеріне аударылса деген тілегім бар, – деді Агил Джамал.

Тұсаукесерде Президенттің кеңесшісі Мәлік Отарбаев Мемлекет басшысының атынан энциклопедияны әзірлеуге атсалысқан Тұрдықұл Шанбай мен Жандос Бәделұлына «Барыс» арнайы белгісін және алғысхат табыстады. Көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері Әділ Ахметов, Құрылтай депутаты Дикан Қамзабекұлы және басқа да зиялы қауым өкілдері жаңа еңбек туралы пікір білдірді.

Жиын барысында қос томдықтың лентасы салтанатты түрде қиылды. Түркі мәдениеті және мұрасы қорының президенті Ақтоты Райымқұлова Әділ Ахметов пен Дархан Қыдырәліні «Түркі мәдениеті мен мұрасының амбассадоры» атағымен марапаттады.

Сымбат БЕГІМБАЙ

ЖЕТІ ОТБАСЫ ҮЙЛІ БОЛДЫ

Республика күні қарсаңында Қарағанды облысының Қарқаралы қаласында жеті отбасы қоныстойын тойлады. Олар апатты деп танылған үйлерінің орнына жаңа пәтерге ие болды.

Әдебиет БЕЛГІБАЙҰЛЫ,
Қарағанды облысы

Тұрғындар жаңадан салынған үйлерден пәтерді өздері таңдаған. Кейін әкімдік оларды сатып алып, баспанаға мұқтаж отбасыларға берген. Жаңа пәтерлердің кілтін Қарқаралы ауданының әкімі Саят Мусин табыстады.

– Былтырдан бері ауданымызда тұрғын үй кезегінде тұрған азаматтарға арнап 76 пәтер салынды. Биылдың өзінде 26 отбасын баспанамен қамтыдық. Бүгін үйлері апатты деп танылған тағы жеті отбасыға пәтер кілтін табыстап отырмыз.

Тұрғындардың баспана мәселесін шешуге Отбасы банкпен жүргізілген келіссөздер мен арнайы комиссияның шешімі мүмкіндік берді, – деді ол.

Жаңа пәтер иелерінің бірі Канат Мұсатаев отбасының баспананы ұзақ күткенін айтты.

– Біз тұрғын үй кезегінде көп жылдан бері тұрдық. Үйіміз ескі әрі апатты жағдайда еді. Аудан басшылығы жағдайымызды ескеріп, бүгін жаңа пәтердің кілтін алдық. Бұл – біз үшін үлкен қуаныш әрі Республика күніне орай жасалған тамаша сый. Көрсетілген қолдау үшін шын жүректен алғыс айтамыз, – деді Канат Мұсатаев.

ГАЗЕТИМІЗДІҢ КЕЛЕСІ САНЫ 29 ҚАЗАНДА ЖАРЫҚ КӨРЕДІ

AMANAT MEDIA GROUP AIQYN Меншік иесі – «Айқын-Литер» ЖШС Директор – Талғат ЕШЕНҰЛЫ	Бас редактор – Амангелді ҚҰРМЕТ Гүлзина БЕКТАС – Бас редактордың бірінші орынбасары Мадияр ТӨЛЕУ – Шығарушы редактор Елдар ҚАБА – Секретариат меңгерушісі	АЙМАҚТАҒЫ ТІЛШІЛЕР: Абзал АЛПЫСБАЙҰЛЫ – Ақмола облысы Алтынай БАУЫРЖАНҚЫЗЫ – Алматы қаласы Салтан САТЫЛҒАН – Жамбыл облысы Әдебиет БЕЛГІБАЙҰЛЫ – Қарағанды облысы Назгүл НАЗАРБЕК – Шымкент қаласы Ербәкіт ЖАЛҒАСБАЙ – Қызылорда облысы Баян ЖАНҰЗАҚ – Атырау облысы Эльмира ЖҮРСІНБЕКҚЫЗЫ – Абай облысы	«АЙҚЫН» ГАЗЕТІНІҢ ЖАЗЫЛУ ИНДЕКСІ: Кәсіпорындар, мекемелер үшін – 15102 Зейнеткерлер, соғыс ардагерлері үшін – 55102 Жеке жазылушылар үшін – 65102 ЖАРНАМА БӨЛІМІ: 8(701) 675-42-34, 8(7172) 72-95-31 reklama.aikyn@gmail.com ЖАЗЫЛУ ЖӘНЕ ТАРАТУ БӨЛІМІ: 8(771) 804-61-32 podpiska.alt@gmail.com Газет аптасына 3 рет шығады	Газет «Айқынның» компьютер орталығында беттелді ЖАЛПЫ ТАРАЛЫМЫ: 40 000 Тапсырыс №4806 Астана қ. «Медиа-холдинг «ERNUR» ЖШС Сілеті көшесі 30, тел.: 8(7172) 99-77-77 Алматы қаласы, «Алматы-Болашақ» АҚ Мұқанов көшесі, 223 В Шымкент қ. «ERNUR-print» ЖШС, Әлімқұлов көшесі 22, тел.: 8(7252) 53-06-66, 54-07-47 ішкі 114,
---	---	--	---	---